POLIROM

Cuvinte rare

Cristian Tudor POPESCU

EGO
PUBLICISTICA

Cristian Tudor Popescu

Cuvinte rare

– poeziar –

POLIROM

– 2009 –

Colecția „Ego. Publicistică” este coordonată de George Onofrei
ISBN print: 978-973-46-1553-7
Redactor: Alina Piftor
Coperta: Radu Răileanu

Cristian Tudor Popescu (n. 1956, București), unul dintre cei mai prestigioși gazetari din România de după 1989, este absolvent al Facultății de Automatizări și Calculatoare din București. A debutat ca prozator SF. Cărți publicate: *Planetarium* (Albatros, 1987, Premiul Congresului European de SF, Montpellier); *Vremea mânzului sec* (ediția I, Cartea Românească, 1991; ediția a II-a, Polirom, 1998); *Imperiul oglinzilor strâmbe* (Societatea „Adevărul”, 1993, antologie SF); *Copiii fiarei* (ediția I, DU Style, 1997; ediția a II-a, Polirom, 1998); *Timp mort* (Polirom, 1998); *Omohom* (Polirom, 2000); *România-abțibild* (Polirom, 2000); *Un cadavru umplut cu ziare* (Polirom, 2001); *Nobelul românesc* (Polirom, 2002); *Sportul minții* (Humanitas, 2004); *Libertatea urii* (Polirom, 2004); *Luxul morții* (Polirom, 2007).

Cuvinte rare

De când mă știu, am fost un om de cuvânt. Și de imagine, dar imaginea vine întotdeauna după, se naște din cuvânt. Spun moarte și abia apoi văd în alb și negru o rândunică înghețată, cu gheruțele în sus, bibelou răsturnat în creierii Himalayei.

În presă am venit dinspre cuvinte. La începutul anilor ’90, ziarele erau, în percepția publică, pe aproape același raft cu cărțile. Oamenii voiau să citească rânduri, să citească gânduri, căci înainte de cuvânt e gândul, și cuvântul cu gând înainte naște gânduri.

În anii din urmă, operația principală din presă a fost decimarea, apoi hexarea, apoi catrarea cuvintelor, pentru ca astăzi ele să fie omorâte din două în două.

Plutind printre imense poze pastelcolor, tot mai puține și mai umflate, cuvintele ziarului ideal de astăzi dau peste tine ca înecații într-o piscină cu ciorbă. Ele nu mai au alt gând înainte decât banii și atunci nasc senzații, impresii, amăgiri colorate. Nu gânduri, căci gândul îmbrăcat simplu în alb și negru nu vinde. Cu cât sunt banii mai mulți, cu atât cuvintele sunt mai puține la număr și mai împuținate la trup.

Andreea Esca mi-a spus un lucru teribil, dat fiind că Andreea are 35 de ani, nu 51, ca mine: „Am trăit când a trebuit. N-aș vrea să am acum 20 de ani”. Mulțumesc și eu Dumnezeului meu că mi-a hărăzit să trăiesc destul când a trebuit. 17 ani am făcut presă. De astăzi mă întorc la cuvânt. La cuvântul cu miros, cu carne, cald sau rece, la cuvântul făcut din pix, care lasă sânge când e tăiat, nu făcut din pixeli, ca să apară și să dispară incinerat instantaneu pe display fără să lase vreo urmă că a existat. Poate că n-ar fi trebuit să plec de acolo niciodată.

Maimuța lui Dumnezeu

— Dumnezeu e mare. El veghează asupra noastră, dreptcredincioși și păcătoși, pentru ca să nu tulburăm orânduiala lumii. Porunca Domnului spune: să nu furi. Să nu iei bunul altuia. Dacă vă duceți în curtea vecinului și vă suiți în pom să furați mere, ce-o să vi se întâmple? Hai, ia gândiți-vă. Nimeni? Ia spune tu, Bălănescule.

— Nu știu, domprofesor, nu e nicio curte, io stau la blocuri...

— Părinte profesor, Bălănescule, eu sunt părintele profesor, nu domnu profesor. Domni profesori sunt la matematică, la română, la geografie, la chimie. Ei vă mobilează creierul. Eu vă aduc cuvântul Domnului în sufletul vostru. Sunteți ca și copiii mei, sunteți copiii lui Dumnezeu. Părinte profesor, Bălănescule.

— Părinte profesor... io nu m-am urcat niciodată într-un pom. Sunt niște plopi la stradă, da nu poți să te urci în ei și n-au mere, părinte domprofesor. Mere sunt la supermarket.

— Bine, dar totuși punem cazul, să zicem că te-ai urca. Se rupe scara cu tine, Bălănescule, că nu-ți ajută Dumnezeu să furi, își ia mâna de pe tine.

— Domprofesor, mie mi-a dărâmat scara Gabonu când mă uitam în vestiar la fete. O fi fost mâna lu Dumnezeu?

— A fost, Piguloiule, a fost, ochiul fură și Dumnezeu își face lucrarea și cu mâna omului.

— Păi, eu n-am știut și i-am dat un cap în gură lu Gabonu. O să mi-o tragă Dumnezeu, domprofesor?

— Părinte profesor, Piguloiule, de câte ori să vă spun? Căile Domnului sunt adesea nepătrunse celor omenești. Auziți, de pildă, că pe un elev l-a călcat mașina...

— Părinte domprofesor, știu eu, știu eu, mi-a zis frati-miu, a arătat și la televizor, un domprofesor de la liceu Lipati a zis c-a fost obraznic și l-a strâns de gât la școală pe un copil cu mâna lu Dumnezeu...

— Nu mai vorbi neîntrebat, Piguloiule. Deci, auziți că l-a călcat mașina pe un coleg de-al vostru. Toată lumea zice că a avut ghinion, că așa i-a fost soarta. Dar soarta omului este în mâna Domnului, copii. Dacă poliția care face măsurători și întreabă martori ar cerceta și ce-a făcut colegul cu o zi înainte, ar afla că nu s-a închinat creștinește când a trecut pe lângă biserică, adică exact acolo unde l-a călcat mașina. Ia ziceți, trebuie să fi auzit de un caz ca ăsta. Da, Băloi, spune.

— Eu am văzut pe hașbeo, părinte domprofesor, era într-un film cu mafioți, Manicuțu nu i-a dat respect lu șefu mafioților, care avea un Craisler alb, și șefu a dat cu Craisleru peste el, l-a făcut varză.

— Dumnezeu e iubire de oameni, Băloi. El nu ne lovește. Când nu știm să-L cinstim cum se cuvine, își ia doar de deasupra noastră mâna ocrotitoare și atunci Diavolul poate să-și facă mendrele. Ai înțeles, Băloi?

— Da, părinte domprofesor, am înțeles, am văzut și pe un perete, în Ghencea, Dumnezeu egal love, adică atunci când ne lovește, Dumnezeu ne iubește pe englezește.

— Da. Altcineva. Cine-și mai amintește un exemplu?

— Domprofesor...

— Părinte profesor, Feruță!

— Părinte profesor, la noi pe scară stă Pirciu, e mai înalt ca dumneavoastră și are pantaloni de piele, negri și e tuns la chelie. El când vine beat seara fumează și se pișă pe ușa bisericii de lângă blocu De, îl vedem noi. Și pe el nu l-a călcat niciodată mașina.

— V-am spus, Ferușule, căile Domnului nu sunt de-a dreptul. Omul acela e un mare păcătos, un păgân și va fi vai și amar de el când Dumnezeu îl va lăsa din brațele Sale. Ucigă-l-crucea îl va lovi și pe el, și pe familia lui.

— Da părinte profesor, de ce e Pirciu așa, dacă toți suntem făcuți de Dumnezeu după chipul și asemănarea Lui, cum ne-ați spus dumneavoastră?

— Dumnezeu a făcut primul om, pe Adam. Din coasta lui a făcut prima femeie, pe Eva. El le-a dăruit Raiul, cel fără de păcat. Dar ei au păcătuit și au fost alungați în lumea aceasta a patimilor și a răului. Ei sunt părinții noștri, ai tuturor, și noi plătim pentru păcatul lor.

— Tata mi-a spus că așa era la comuniști.

— Comuniștii, copii, sunt Antihristul. Ei spun că omul se trage din maimuță, tăgăduiau lucrarea lui Dumnezeu din noi. Cum să se tragă omul din maimuță? Azi de ce nu s-ar mai face maimuțele oameni? Pentru că nu s-au făcut niciodată. Cum să ajungă o maimuță să ridice o biserică?

— Părinte domprofesor, da nu putea Dumnezeu să facă întâi maimuța? Și pe urmă se făcea ea singură om.

— Dumnezeu a făcut omul, fiule, după chipul și asemănarea Lui. Maimuța i-a fost dată omului ca o maimuțăreală a lui, să-i amintească mereu ce-ar fi fost și ce-ar ajunge fără Dumnezeu.

— Tata zice că unii oameni sunt făcuți de Dumnezeu și că alții se trag din maimuțe. De dumneavoastră zice că v-ați tras ieri din maimuță.

— Taică-tu o să ardă în flăcările iadului, Feruță Constantin, așa să-i spui din partea mea. Ora viitoare vorbim despre iad.

Defilare la zi

Aș vrea să știu și eu unde scrie că de Ziua Națională trebuie să înjurăm zile în șir blocarea traficului prin centrul unei capitale deja sugrumate ca să avem privilegiul de a asculta răpăit de bocanci și cizme, de a privi defilarea tancurilor și a ne minuna că merg, de a pune mâna streașină la ochi după aviația noastră militară aer-sol-subsol? De ce

armata trebuie să simbolizeze națiunea într-o țară în care serviciul militar obligatoriu tocmai ce a fost desființat?

Pe vremea comuniștilor, de 23 august, prin fața lui Dej sau a lui Ceaușescu, în afară de forțele armate, defila întreg poporul muncitor. Marile uzine și platforme industriale, șantierele navale, cooperativele agricole, medicii, profesorii, sportivii, pe care alegorice, în atitudini emblematice. Difuzoarele băgau urale și scandări ca să mobilizeze categoriile sociale șovăielnice, mânate de pe margini de activiștii de partid.

Eu cred că și acum, cu puțină bunăvoință, s-ar putea organiza așa ceva, dar nu în București, ci pe câmpie, undeva în Bărăgan. Am aievea în fața ochilor un car alegoric purtând o căpșună uriașă, în jurul căreia „spanioli" legați la cap cu baticuri se apleacă de șale și se ridică.

Apoi vin menajerele și spărgătorii de case din Italia, care cu mături, care cu pontoarce și șperacle uriașe. Cerșetorii din Franța, de fapt balerini de la Opera de Stat din București care mai câștigă și ei un ban cinstit, vor defila ținând mâna întinsă cu grație, pe salturi înainte, îmbrăcați în zdrențe create de Cătălin Botezatu. Firește c-o să vină și ceva armată, de pildă fregatele cumpărate de la englezi, cu mândri mateloți la proră, ținând fiecare câte un rechin sau un calcan în brațe. Nu pot lipsi lucrătorii unei industrii în plin avânt, cu pivotul ei SRI și SIE, toți în raglane cu gulerul ridicat, aruncând din când în când, sărbătorește, din buzunare, nori de bilețele.

Miezul procesiunii ar fi Top 300, care și sponsorizează manifestarea. Patriciu degustând ca pe o narghilea un muștiuc de pompă de benzină, Vântu la volanul unei șalupe, Gigi Becali în picioare pe Maybach, agitând un paloș de 2 metri, Țiriac suit pe Mercedes, servind ca la tenis cu un minciog de prins guvizi. Pe urmă, Țânțăreanu, Prigoană, frații Micula etc., fiecare la volanul unei decapotabile având la remorcă o rulotă în formă de vilă.

Tronsonul sporturilor care, în afară de fotbal, nu prea mai există, ar putea fi înlocuit cu corurile reunite ale galeriilor Steaua – Dinamo – Rapid, intonând, de pe un car alegoric cu chipul imens al respectivei, „Unde ești Elodia – fă!, unde s-a dus și U-E-FĂ!". În centru, Simona Sensual și Alina Plugaru, în costume de lupte greco-romane, încercând fiecare un tur de cap cu cealaltă.

Sau, mai bine, renunțăm la toate astea și îi punem, e și mai ieftin, să bată pas de defilare prin fața nației pe toți cei care or să umple mâine tribuna oficială. Cu prilejul Zilei Naționale a României, e un act patriotic să râzi?

Fața și dosul

„Curul meu nu înșală. Nu minte. E mult mai curat decât fața multor oameni politici.” Cu această platformă-program se prezintă la Roma, în alegerile pentru Consiliul Municipal, pe listele Partidului Socialist, la diva hard Milly D’Abbraccio, regină porno a anilor ’80, ’90, proaspăt intrată în politică. Afișul ei electoral e și mai limpede: memorabila parte dorsală a divei este pozată în prim-plan, așezată pe textul: „Basta con queste facce da culo”, pe care nu trebuie să-l mai traduc.

Genial concept moral-politic și advertorial. Când intră în politică, femeia română se străduiește să fie vizibilă de la gât în sus. Priviți această față frumoasă, acești ochi minunați, cosițele brune sau blonde, buzele congo pot oare să vă mintă? pare a spune diva dâmbo. Ea vrea să ne convingă că e numai spirit și șanel, că e mult mai inteligentă decât zic misoginii înrăiți, că o dau filantropia și activismul social afară din casă și o bagă la loc vocația pedagogică – toate sunt, în puținul timp liber, masterițe, doctorese, profunive, profetese.

Sexul, ca basic instinct, e folosit des în publicitate. Lipești o madmuzelă fină de o mașină, de-un aftershave, de-o canapea, ba chiar și de un laptop broască cu gura mare când se cască și vânzările cresc. Am văzut pe spirtul medicinal „Mona”, din comerțul nostru capitalist, o soră în halat alb, cu crucea roșie pe bonetă, care ne dezvăluie zâmbind ademenitor un superb crac bronzat – ce să înțelegem, că noi, bărbații (sau lesbienele), e bine să ne tăiem cât mai adânc și des cu lama, că e sexy să ne înțepăm, să ne jupuim, că o operație de prostată bine tamponată cu spirt „Mona” provoacă orgasm? Nu contează, vânzările, probabil, cresc.

Milly D’Abbraccio e mult mai clară și revoluționară. Ea își pune pe afișul electoral nu fața, ci dosul. Nu informează cât de cinstită și competentă e ea și cât de josnică și coruptă e clasa politică – Milly își prezintă unealta de producție și spune: Fundul meu e la locul lui și, după cum vedeți, e adevărat. Politicienii ăștia pe care îi tot vedeți la televizor îl au în creier și asta li se vede pe față. Nu e mai moral fundul meu arătat pe față, decât fețele lor da culo? Fața te minte, dosul – imposibil.

Ti pupo, Milly. Rar am văzut un oximoron moral de o asemenea forță. Câți dintre politicienii români de ambele sexe ar avea tăria să-și pună fiecare pe panoul electoral organul care le ține loc de minte și de suflet?

Cuadratura cercului

M-am trântit la pământ să-mi trag sufletul. Robert și Mațu s-au tolănit lângă mine – odată ce șeful căzuse de-a-mboulea nu se mai punea problema disciplinei.

— Mă, da-mi-aș pământ pe piept cu lingurița, ăștia vor să ne omoare, sunt puși să ne termine, domne, ca la canal.

Lui Mațu îi sângerau mâinile și era rupt de șale. Robert gemea, eu, cu sport mult în spate, arătam ceva mai bine. Fiecare bucată de bordură să fi cântărit vreo 60 kg. Și erau 37 de bucăți.

— Așa o fi metoda, să te pună în brânci de la început, să-ți frângă voința până dai în plâns, ca să nu mai ieși vreodată din rând.

— Nu e, Roberte, nu cred că sunt înțeleși între ei, sunt cretini independenți.

Mutam borduri de aproape două ceasuri. În centrul unității era un perimetru cu pământ proaspăt săpat de plutonul unu. Trebuia să delimităm cu borduri un spațiu în care la noapte să fie plantate flori. Nu ne spusese nimeni cum, așa că le-am așezat în cerc, ni s-a părut normal să facem un rond, un rond de flori.

— Mai bine le puneam în pentagon, asta ar fi fost prea mult pentru mințile lor, cred că atunci tovarășii ofițeri ne lăsau în pace.

— Pentagon, ești diliu? Vrei să ne ia ceiștii la întrebări?

Robert era un idealist înalt, costeliv și creț ca oaia, care se proptea cu capul în perete la closet și nu-și atingea penisul cu mâna. Fizica matematică o gândea la 20 de ani ca un profesor universitar, dar în materie de oameni era un fraier cu ifose. Primul care a dat cu ochii de rondul nostru a fost maiorul Chiran.

— Bă, troftologilor, ziceți că sunteți deștepți, ingineri de scule înalte, și nu știți că în armată nu există decât unghiuri de nouăzeci de grade? Cercuri să faceți voi când vă pișați în zăpadă, aici faceți un pătrat, un dreptunghi, unghiuri drepte, panimaeși?

Am făcut cercul dreptunghi. Mațu și-a scăpat o bordură pe bombeu; dacă n-ar fi avut bocancul, cred că ajungea în ghips. Așa, s-a rotit într-un picior mai bine de un minut, înjurând fenomenal, fluent, fără să se repete, de grindosternic, de pastrampizda pustrumpazdei, de plămâneii stângi ai lu mă-ta. Mațu era un geniu în domeniu: ridicase un cartuș de Kent și un salam de Sibiu câștigând detașat concursul de înjurături pe companie cu această capodoperă de ingeniozitate și

economie de mijloace: „Băga-mi-ai p..a în mă-ta”. Următorul arhitect-peisagist a fost lent-colonel Mierlea:

— Ce dracu-ați făcut aicișa? Puneți-i și o cruce la cap, să fie mormânt în toată regula. Unde ați mai văzut voi flori puse în pătrat? Ce, e cavou lu tac-tu? Trageți, mă băieți, un rond ca lumea, că ne facem de râs.

Erau cu toții speriați de bombe. Venea nu știu ce inspecție de la Comandamentul General și ar fi fost în stare să ne pună să dăm asfaltul cu spumă de ras și să-l bărbierim, numai să iasă bine. Astea erau armele noastre împotriva NATO sau Pactului de la Varșovia, cu care apăram țărișoara: găleata, șopârla, peria de podele și unghiurile drepte. În fața curățeniei bec și a ordinii rectangulare, dușmanul musai să cadă pe spate. Din punct de vedere tactic, dacă aveai cu tine o găleată și o șopârlă, și te duceai din când în când ca să ai de unde să vii, puteai să freci țiparul ore în șir fără să te întrebe nimeni nimic.

— Cine v-a spus să faceți cercu ăsta?

— Tovarășul locotenent-colonel Mierlea.

— Vezi-ți de treabă, teristule, nu putea să spună lent-colonel Mierlea așa ceva. Am făcut școala militară împreună – în armată nu există decât unghiuri drepte. Ce, plutoanele și companiile se aliniază în cerc? Când bați pas de defilare învârți piciorul ca câinele la pișare?

Urinarea era un concept des folosit în doctrina unității Oxxxx (cenzurat). Robert se enerva întotdeauna când ofițerii vorbeau scabros sau obscen. Le atrăgea ritos atenția: „Sunt soldat cu termen redus Vidrașcu Robert, permiteți să raportez, regulamentele militare nu prevăd folosirea în formularea ordinului a unor astfel de cuvinte”. Toalent sau tamajor se uita lung la Robert și mai înjura odată, uluit. Pe urmă s-au obișnuit cu el. Îl considerau un labagiu de intelectual, incapabil să ajungă măcar soldat. Nici caporalii de companie, trupeți cu un an și șase luni de armată, nu-l înghițeau pe Robert. Caporalul Marcu ne învățase cântece de uz general și specifice armei Radiolocație pentru „Cu cântec înainte, marș!”: „Mândră țară, tânăr colț de rai, unu, doi, trei, patru”, „Stația e arma lui și ranița căpătâi, și ranița căpătâi, la-la, la-la”, „Strachina și lingura, ciorba este gata”. La un moment dat, un vers suna cam așa: „Bravi urmași de oști ardac”. Amicul Robert ridică mâna după obicei, se bagă în seamă și zice: „Permiteți să raportez, tovarășe caporal, ce înseamnă ardac? Nu cunosc acest cuvânt”. Marcu face câțiva pași înainte și înapoi cu mâinile la spate: „Domne, nu știu nici eu. Așa l-am auzit și eu cântecu ăsta, cu oști ardac. Așa e, așa-l cântăm”. Robert mai stă ce mai stă și iar și-o caută:

„Tovarăşe caporal, permiteţi să raportez, cred că versul sună aşa: bravi urmaşi de oştean dac. Nu e niciun ardac. Este vorba de strămoşii noştri daci, care erau foarte viteji”. Marcu s-a uitat la el ca la un gândac: „Hai să-nnebuneşti, şi tu eşti foarte şmecher, teristule, da?”. Jar a mâncat Robert la instrucţie două săptămâni, cât a mai stat Marcu la noi la companie. La a nu ştiu câta comandă: „Gaze!” urlată de caporal de-ţi îngheţa aerul în plămâni, Robert îşi punea masca, dar nu înşuruba furtunul în cartuşul filtrant, îl lăsa să se bălăngăne ca o trompă. „Gaaaze!” zbiera din nou Marcu împuşcând cu degetul furtunul liber. „Permiteţi să raportez, tovarăşe caporal, nu sunt fiinţă anaerobă.”

În schimb pe Maţu îl plăceau toţi, îl puneau să înjure câte cinci minute şi râdeau cu lacrimi.

— Cine v-a spus, mă, să le puneţi în pătrat?...

În trei ceasuri ne făcuseră praf. Se însera, ţigări nu mai aveam. Ca un făcut, nu mai avea nimeni. Maţu s-a dus şi a ridicat grătarul din faţa dormitorului. Erau acolo, stratificate, mineralizate, chiştoace şi de astă-toamnă. Cu acul de la semnul de armă puteai să scoţi bucăţica de tutun nears fără s-o risipeşti. Din zece chiştoace făceai o ţigară cu foaie de ziar. Stăteam în cot şi fumam. Mai apare un tablagiu, cu vipuşcă roşie la pantaloni, un tamajor de pe la fanfara unităţii. Purta pantofi, nu cizme.

— Ce faceţi aici, soldaţi?

Ne-am ridicat în scârbă, ne-am scuturat şi-am luat poziţie de drepţi la mişto. Am vorbit eu, nu atât că eram şeful comandoului borduri, cât ca să nu-l ia gura pe dinainte pe Robert.

— Permiteţi să raportez, am pus borduri ca să se pună flori.

— Pe loc repaus. Dumneavoastră nu ştiţi că în armată există numai unghiuri drepte?

Nici azi nu ştiu exact ce s-a petrecut în capul meu. Am văzut negru înaintea ochilor, m-a luat cu ameţeală şi am început să zbier:

— Da, tovarăşu Gradu, ştim, există numai unghiuri drepte, şi farfuriile de la cantină sunt pătrate, şi antenele parabolice sunt pătrate, şi cozile câinilor din unitate stau la nouăzeci de grade, peste tot numai unghiuri drepte, tovarăşu Gradu, permiteţi să raportez. Şi-a bătut joc de noi până acum toată unitatea. Permiteţi să raportez că nu mai mişcăm nimic niciun milimetru. Rămâne aşa până când faceţi dumneavoastră o şedinţă de Stat-Major şi daţi un ordin de zi pe unitate: pătrat sau cerc. Să trăiţi!

M-am simțit ușurat. Se dusese și oboseală, și tot. În aer însă, plutea ceva rece și ciudat. Brusc, mi-am dat seama că toată conducerea unității era lângă noi și că mă priveau ca pe un strigoi. În aceeași clipă am văzut mai bine în lumina amurgului vipușca roșie a tamajorului – era dublă, nu simplă! Ce tamajor, că avea două stele enorme pe epoleți: după cum mi s-a comunicat printre dinți, era însuși Comandantul Apărării Antiaeriene a Teritoriului, general-locotenent Stere Bordeiaș. Am înlemnit.

— Bine, soldat, cred că e o decizie bună. În armată trebuie să existe unitatea comenzii. Când ordinele se bat cap în cap e nenorocire. Vom discuta asta, tovarăși, în ședința de Stat-Major.

Ia uite, domne, generalul nu ne bagă la bulău. Formidabil. Robert însă e deja cu mâna la bonetă, îmi vine să urlu, să-l plachez ca la rugby, însă e prea târziu, deschide gura.

— Să trăiți, tovarășe general, sunt soldat cu termen redus Vidrașcu Robert, permiteți să raportez. Înainte de a se pune problema existenței sau nonexistenței unității comenzii, cred că ar trebui luată în discuție problema existenței unității, a acestei unități militare, Oxxxx (cenzurat). Se spală aleile, se plantează flori, se lustruiește totul, căci vine inspecția. Și dacă toate astea se fac, dacă ieșim bine, înseamnă, pe cale de consecință, că această unitate de radiolocație există? Nu există, tovarășe general. Toate stațiile pe care le avem sunt niște relicve sovietice, nu bat mai mult de 600 km. Distanța asta o înghite un supersonic de atac rusesc sau american cât să-ți termini de băut cafeaua. Învățăm să scriem invers pe plexiglas, facem studii de propagare a undelor electromagnetice, ne antrenăm pentru atenție concentrată ore în șir cu ochii în ecranul radiolocatorului, ca să ce? Ca să anunțăm că în câteva minute Bucureștiul va fi bombardat, ieșiți cu toții din case, stimați concetățeni, și îndreptați-vă în șiruri ordonate spre cimitire, ca să nu produceți panică? Colegii mei se plimbă prin unitate cu o găleată și o cârpă în mână, ca să dea impresia că se află într-o treabă, și n-au alta decât să fure mâncare de la popotă și să doarmă. Exact așa fac și tovarășii ofițeri care ne chinuiesc pe noi cu aceste borduri, numai că n-au nevoie de găleată și cârpă și se pot îndopa liniștiți la popotă.

Săptămâna trecută, de 1 Mai, am dat cu ochii de Robert. Din claia de păr negru și creț i-au rămas două tufe cărunte deasupra urechilor. Dezbrăcat până la brâu, fuma și învârtea niște pulpe de pui pe grătar. Tot slab, dar cu o burtă revărsată

peste curea. Loganul era parcat mai încolo, pe iarbă, lângă măsuța și scaunele pliante.

O tragedie românească

Tragicul cam lipsește din cultura și civilizația românească. Nu ne dau afară din țară sfinții și martirii, așa că tragedia se înjghebează și ea cu cine poate. Ultimul film al lui Sergiu Nicolaescu e o tragedie.

În *Supraviețuitorul* e vorba de un regizor-actor. Aproape octogenar, actorul-regizor mai face un film înviind fantome de carton ale tinereții sale, care, cu trecerea deceniilor, au devenit și mai jalnice. Aceleași pistoale, aceleași zâmbete, aceleași pălării, doar alte Mării. Împușcături reverberate ca la Detunata. Înalt preafericitul comisar Moldovan face din nou slalom printre gloanțe în vreme ce accidentul vascular cerebral îl pândește în spatele ochilor înecați în pungi și riduri. Bătrânul Limbă se străduiește iarăși să te facă să râzi, dar nu reușește decât să-ți nască întrebarea: Cum arată moartea la țigani, când nu mai au ore de zbor? De râs, râzi doar la sincronul buzelor cu vorbele persoanelor, brodit ca la o transmisie de pe Jupiter. Nu există în acest film niciun singur gest care să nu fie fals, nicio singură vorbă care să nu fie goală, un cabotinism mulțumit, maimuțărindu-se pe sine, dirijează toate relațiile dintre personaje, caricaturi la puterea a doua. Până și defilarea Anastasiei Lazariuc la nudul gol nu-ți trezește decât curiozitatea de a ști unde are silicoane și unde nu. Oricum, mai bine decât Loredana Groza, care ia la un moment dat filmul în antrepriză, trăgând un dancing și o cântare, un dancing și o cântare, și încă două, și încă trei, de te-ntrebi dacă Moldovan nu era cumva coregraf, nu comisar.

Există în *Supraviețuitorul* o teribilă prospețime a nătângiei cinematografice, în ciuda vârstei înaintate a mai tuturor celor amestecați în el. Am văzut filme de bătrânețe și de moarte ale unor uriași regizori: *Tinerețe fără tinerețe* al uriașului Ford Coppola are incredibile momente de cineamatorism la limita oligofreniei. *Eyes wide shut,* testamentul lui Kubrick, e doar o bicisnică umbră a *Portocalei Mecanice* sau a *2001: O odisee spațială.* Sunt filme proaste. Dar undeva în adâncul imaginilor se simte căutarea disperată a încă unui strop de grație divină, conștiința dureroasă a glandei artistice uscate, neîmpăcarea cu sfârșitul artei înaintea sfârșitului vieții. Ars brevis, vita longa. Uneori, prea lungă.

Sergiu Nicolaescu nu e numai un Supraviețuitor, dar și un Nemuritor. Nicio angoasă, nicio îndoială nu îl clatină la

apusul călătoriei sale prin lume: livrează cu vădită satisfacție maselor de bizoni același kivetsch cinematografic care l-a consacrat. Pentru mine rămâne tragic faptul că poți să trăiești zeci de ani și să faci zeci de filme fără să știi la sfârșit cum arată cu adevărat sufletul cinematografului. Și nu vreau să mă întreb ce-ai înțeles atunci din cinemaul propriei tale vieți.

Pentru acest sentiment cu care am ieșit din sala Studio, *Supraviețuitorul* e un film bun, pe care a meritat să-l văd. Locul meu era acolo, rezervat, întrucât pe zi ce trece sunt și eu tot mai mult o fantomă de pe vremea comisarului Moldovan.

O zi bună de plajă

- încuvântare -

Malul sălbatic și pustiu al mării. Tonuri de cafeniu și verde-închis. Alge putrezite, valurile care bat în plaja îngustă și murdară de la poalele dealului. Priveliște de sfârșit de lume, te aștepți să intre în cadru Charlton Heston călare, îndreptându-se spre Statuia Libertății prăbușită într-o rână.

Benzinărie. Mașini multe. Un vehicul ciudat, o corcitură galbenă și rablagită de microbuz cu dubă și transport școlar. Mașina poliției traversează lent cadrul cu girofarul în funcțiune.

Imagine de pe pod a intersecției marcate cu semne de circulație. Arată ca desenele de la Nazca. Nici țipenie de om, nicio mașină.

O pereche de picioare de traseistă, filmate de la nivelul asfaltului, ciorapi negri de fileu, rupți la gleznă, tocuri scâlciate. Fusta tipică, strânsă pe fund, uniforma meseriei. Mai sus. Ea întoarce capul spre noi, arată consumată. Constanța 38. Dubăzul galben o depășește pe autostopistă și oprește. Lipa-lipa, toc-toc-toc și ea după mașină. Geamul dinspre marginea drumului e deschis. Ea se saltă puțin pe vârfuri și privește înăuntru. Fața ei uluită, străbătută de o vagă spaimă.

Traseista aleargă, toc-toc-toc pe șoseaua pustie în soare. Dubăzul galben după ea – secvență burlescă, Keystone Cops. O ajunge și frânează. Vehiculul demarând în trombă, într-un nor de praf, părăsește șoseaua. Se bălăngăne și troncăne pe drumul de țară, flancat de ciulini uscați.

Dubăzul o ia în jos, ridicând praful într-o pantă pe unde pare să nu mai fi mers vreodată o mașină. Liniile de câmp ale filmului se tensionează, se intră într-un spațiu anormal, într-o *zonă,* unde cu siguranță se vor întâmpla lucruri. Dubăzul

coborând abrupt spre plajă e frate cu troleibuzul lui Nemescu din *Marilena de la P7,* condus de puști de cartier și părăsind cu o smucitură a captatoarelor linia electrică pentru a apărea mișcându-se din ce în ce mai lent, ca o mașinărie din altă lume, de după un bloc – ambele vehicule își duc pasagerii în zona amurgului în plină zi.

În cabina dubăzului, filmate din spate, în contre-jour, trei siluete întunecate de adolescenți, ca niște extratereștri adulți, mici de statură.

Între ei, deasupra bordului, pendulează legate o cruce și o păpușică. Imaginea e vag sinistră, mai ales că unul dintre adolescenți e tuns zero, și urechile ascuțite îl fac să semene cu un mic Nosferatu.

Dubăzul oprit pe plajă. Filmate la nivelul nisipului, printre roți, picioarele bitangilor care sar din cabină, își scot hainele, le lasă să cadă. Unul, frumușel, și Nosferatu se duc în apă și încep să se zbenguiască, încercând să se bage unul pe altul la fund. „Șoferul”, tuns castron, cu cercel în ureche, arată mai „stilat”. Nu-și scoate tricoul bleu, pe care scrie „Where is the babe on the beach?” și e desenată o gagică în costum de baie, dar își suflecă blugii și aprinde o țigară. Privește marea, pe urmă suflă fumul și întoarce capul spre dubăz.

Interior vehicul. Semiîntuneric. Un bărbat legat pe podea, cămașă în carouri, niște sânge pe jos. Traseista care bâjbâie. Iese pe ușa cabinei și sare pe plajă. Babe Beach o ia de mână: „Hai să facem baie!”. Femeia se smucește, cad amândoi. „Hai, fă, să facem baie!”

În mare, toți trei se joacă cu femeia ca niște pui de tigru cu o antilopă zăpăcită. Chicotesc, o pipăie, îi ridică fusta, Nosferatu se scufundă – sexul femeii în penumbra lichidă.

Șoferul dubăzului, legat la gură, mâinile legate de picioare, geme și se târăște pe podea. Deschide ușa din spate lovind-o cu capul. Sare pe nisip ca un cangur. Cei trei vin și-l iau la șuturi. „Morții mă-tii!”. Îl târăsc în apă și îi țin capul la fund. Omul scapă o clipă și urlă animalic. Babe Beach îl lasă, scârbit. Ceilalți doi îi pun piciorul pe grumaz. În sfârșit, nu mai mișcă.

„Cât o fi, mă, ceasu?” Frumușelul își aprinde o țigară, Babe își scoate blugii uzi. E alb, subțire și fragil.

Femeia târându-l pe șofer la mal. Omul se întoarce pe o parte și horcăie. Nosferatu bea Cola dintr-o sticlă de 2l. „Cred c-au pus deja jandarmii după noi.”

Babe învelit într-o pătură galben cu alb stă tolănit într-un cot și se uită la locasta și la tată, legați amândoi, așezați în fund și privind marea. Frumușelul: „Gata, mă! Hai să ne

tirăm”. Babe: „Și cu ăștia doi ce facem, mă?”. Frumușelul: „Îi judecăm!” și aruncă o găină din dubăz.

Bitangul Babe în fața perechii, cu pătura pe umeri, mare preot: „Cum te cheamă, mă?” Pauză. „Fă, cum te cheamă?” „Liliana Moise.” „Și pe tine?” „Petru Mihai.” Pauză. Babe își recăsătorește părinții, poate or da naștere unui copil cu altă soartă decât el. „Vă declar soț și soție.” Începe s-o dezlege pe Liliana.

Nosferatu pune o piatră la roata dubăzului. „Hai, mă, dă-i!” Motor ambalat, roata care aruncă nisipul. No way out. Dubăzul de transport în comun pentru părinți și copii te duce, nu te și aduce de jos.

Găini ciugulind pe lângă dubăz. O iau toți trei, Frumușelul, Nosferatu și Babe, la fugă pe deal în sus. Se pierd în vegetația de pe creastă.

Sfârșit

Un text literar poate fi ecranizat și rezultatul este un film. Un film poate fi supus operației inverse, poate fi încuvântat și rezultă un text. Ce-ați citit este încuvântarea scurtmetrajului de 8 min și 27 sec. *O zi bună de plajă,* în regia lui Bogdan Mustață, scenariul Cătălin Mitulescu, premiat cu Ursul de Aur la Festivalul de la Berlin, 2008. Am făcut-o încercând să compensez cât de cât tristul fapt că această bijuterie cinematografică va rămâne, mai mult ca sigur, necunoscută marelui public.

Masca materiei

Cu *Blow-Up,* Antonioni introducea în cinema o temă care i-a muncit milenii pe filosofi și literați – ce este realitatea? Ceea ce vedem, auzim, pipăim, există cu adevărat, sau eu zac letargic într-o raclă de sticlă, cu electrozi pe tâmple și trăiesc o extraordinară simulare a tot? Dacă acest copac, căruia pot să-i ating scoarța aspră, să-i văd furnicile mărșăluind prin crăpături, să-i miros rășina care curge din crestătură, există, nu e o creație a minții mele, atunci din ce e făcut el? Din molecule. Moleculele – din atomi. Sub atomi sunt electronii, protonii, mezonii. Mai jos, quarcii. Sau stringurile. Dar și mai jos? Coborând în adânc pe scara materiei dai de neant. Ca și în depărtările cosmice. Și atunci, nu te poți gândi la materie ca la *o mască*? O mască ascunzând adevărata față a Realului...

Kim Ki-duk își încheie *Bin Jip* („3-Iron”), la aproape patru decenii de la *Blow-Up,* cu fraza: „It’s hard to tell that the world we live in is either reality or a dream”. Mingea de tenis inexistentă pe care David Hemmings, fotograful, o ridică în sfârșit și o aruncă spre ciudații practicanți ai unui tenis fără rachete și fără mingi, se transformă în filmul lui Kim într-o minge de golf, la fel de ireală, pe care deținutul tăcut o izbește în celulă cu o crosă imaginară. Pentru a induce sentimentul nesiguranței față de real, al angoasei onto și gnoseologice, Antonioni contrapune picturii aparatul fotografic analogic al anilor ’60. Explozia informă de puncte – pixeli, am spune astăzi – din tabloul pictorului nonrealist o regăsim în adâncul fotografiei făcute de Hemmings, după măriri succesive. Ca să obțină același sentiment, Ki-duk folosește o structură narativă cumulativ-premonitorie, o *structură present.* Pătrunzând prin efracție în case străine, tânărul din *Bin Jip* se fotografiază alături de poze de pe pereți folosind o minivideocameră digitală. Își construiește în acest fel amintiri false, un trecut imaginar. Intrând în casa Ei, unde Ea rămâne tăcută și nevăzută, dar îl urmărește mereu, după ce ascultă mesajul de pe telefonul digital și face cuvenita poză alături de poza ei mare pe perete, Băiatul se duce în grădină, unde lovește mingea de golf pe un simulator Volvik cu plasă amortizoare. Prima imagine a filmului fusese o statuie antică albă peste care tremura la fiecare lovitură plasa unui simulator de golf – behind the fabric of reality... Acum, Ea îl vede pe Băiat simulând jocul, iar noi vedem imaginea Ei reflectată în fereastră, privind. Așezat în cada plină cu apă, Băiatul răsfoiește un album cu pozele Ei goală, pe care îl ține *sub apă* – din nou în fața imaginilor ondulează un val, un văl, vălul Mayei. Imaginea imaginii, imaginea *de dincolo...*

Apoi, el apasă o tastă și pune DVD-ul în tăvița playerului, gest care se va repeta ca într-o piesă muzicală, cuplat cu telefonul mobil, cu minicamera digitală, cu chipuri pe videocamere de supraveghere. Când pleacă pe motocicleta lui supertech, cu casca argintie integrală, Băiatul pare un personaj de computer-game. N-ai fi surprins dacă dintr-odată pe imagine, în plină acțiune *reală,* ar apărea un afișaj numeric și o săgeţică de mouse. La un moment dat, cei doi, aflați el la masă, ea la fereastră, dispar, ca fotograful în finalul lui *Blow-Up,* dar acum parcă sunt șterși de pe ecran de o gumă electronică.

În *Blow-Up,* secvența finală a jocului de tenis imaginar este surprinzătoare, produce un adevărat vertij intelectual. Ea nu este anunțată prin nimic în desfășurarea filmului. După ce

o vedem însă, se produce un *efect retrovers* de mare intensitate, reinterpretăm în minte întreg filmul – aş numi aceasta *structura rewind.* Structura *present,* însumarea de cadre şi secvenţe care creează presimţirea, presentimentul a ceea ce va să fie, face ca momentul metafizic, dematerializarea Băiatului, şi apoi a Ei, ajunşi imagini 3D cântărind zero grame, să penetreze lăuntric spectatorul ca o *revelaţie aşteptată şi acceptată.*

Oscar degeaba

Nişte traficanţi de droguri sau de piei de cloşcă se împuşcă între ei pe un maidan. Un ins se nimereşte prin zonă şi umflă geanta cu bani rămasă printre cadavre. Rar în istoria cinematografului un început mai original şi incitant. Continuarea taie respiraţia: insul nu îşi face cruce, nu-şi scuipă în sân, nu predă geanta poliţiei! El fuge cu banii!!!

Aţi mai văzut aşa ceva? Unde mai pui că după fugar se ia un killer recuperator psihopat care omoară oamenii cu care stă de vorbă, trăgând în ei fără preaviz de la 1 m, uneori folosind ca armă cu aer comprimat o butelie, alteori dându-le şansa să aleagă cap sau pajură.

În replică, omul cu geanta se serveşte de o carabină scurtată cu bomfaierul. Cei doi se împuşcă prin moteluri şi pe străzi, îşi oblojesc rănile şi o iau de la capăt. Apare şi un cowboy-papagal, interpretat de Woody Harrelson, care-şi caută glonţul şi până la urmă şi-l găseşte. Finalmente, killerul Butelie îl termină pe ţeavă Retezată, dar şi maşina lui e pocnită de alta dintr-o parte şi Butelie iese cu mâna ruptă. Mesajul care se desprinde cu putere este: Nu mai cumpăraţi maşini fără airbaguri în portiere!

Când zici premiul Oscar, asta sună ca Nobelul, ca Wimbledonul sau ca titlul mondial la fotbal. E prima dată când înţeleg obida lui Sergiu Nicolaescu că n-a luat Oscarul pentru *Cu mâinile curate.* Păi, Lăscărică şi Semaca sunt personaje adevărate pe lângă cartoanele stupide puse pe ecran de fraţii Coen. În America se împuşcă mult şi lumea decedează prematur – asta e tot ce vrea să comunice *Nu-i ţară pentru boşorogi,* Oscarul pe 2008 pentru cel mai bun film, pentru regie, pentru scenariu adaptat, pentru rol masculin secundar. Poate doar Javier Bardem în rolul ucigaşului Chigurh să-şi merite cât de cât statueta. Am văzut *There will be blood, Atonement, La vie en rose,* toate nominalizate – oricare dintre aceste filme bunicele pare o capodoperă în raport cu filmul degeaba al lui Joel şi Ethan Coen. Iar

Cristian Mungiu poate fi liniștit – a nu fi nominalizat pe o listă cu un asemenea câștigător e aproape un premiu.

Cred că de la armele de distrugere în masă ale lui Saddam descoperite sub formă de țevuști și sticloanțe prin deșert, sistemul american n-a mai dat o asemenea probă a capacității sale de a prosti în fața o lume întreagă.

În tenis nu există remiză

Să tot fi fost prin anul 2000. Se punea problema să jucăm un meci de dublu de mare ambiție Țiriac-Hărădău contra Agigea-Popescu. În ultimul moment, dl Țiriac schimbă strategic partenerul: îl abandonează pe Hărădău și o ia pe Raluca Sandu, care, pe atunci, când dădea cu dreapta omora vrabia din zbor. Totuși, Agigea și subsemnatul reușim să câștigăm la mustață. Ultima minge o am și acum în fața ochilor: I-am pasat cu dreapta în lung de linie pe Țiriac înțepenit la fileu, mingea a mușcat tușa culoarului de dublu. Dl Țiriac se uită lung peste umăr la urma mingii, pe urmă se duce calm spre stâlpul fileului și dă gospodărește cu racheta în el până o rupe de tot. Era o Head Prestige Ivanisevici, o am și acum. După care ne întinde mâna și ne felicită.

Când ieșim de la vestiare, dl Țiriac îmi zice gânditor: „Domnu Popescu, uite ce e, eu vreau să fac cu dumneata un meci de simplu, un set, că mai mult nu pot...”. M-a luat cu amețeală: să joc contra lui Ion Țiriac, idolul copilăriei mele... Când? zic. Acuma, la noapte, când vreți, eu sunt gata. Dl Țiriac mă potolește: jucăm vineri.

4 zile mai târziu, pe malul lacului Floreasca. Terenul de tenis personal al lui Ion Țiriac. Nu a vrut să jucăm pe o arenă publică. Singurul spectator al marelui meci e Tete Hărădău. Îi spusesem în șoaptă când mă echipam: Tete, oricât ar fi de Țiriac, are cu 16 ani mai mult decât mine, îl rup. Tete a clătinat din cap zâmbind subțire: fii atent că s-a antrenat trei zile cum nu l-am mai văzut de mult. Și e un vulpoi bătrân.

Intră pe teren, mare și ușor adus de spate, ca întotdeauna, înarmat cu o rachețoaie cât un Boeing, argintie și ușoară. La încălzire, mă liniștesc: mingea nu vine tare, lovitura e lungă și plată, nu mă deranjează. Începem. Dau tare și liftat aproape în fiecare minge, încercând să închei repede socotelile. După 20 de minute mă așez năuc pe scaun – scorul e 4-1 pentru Țiriac. Ceva se întâmplă și nu înțeleg ce. Tete rânjește larg. La fiecare schimb de mingi simțisem un lucru neobișnuit. Cum am pierdut atâtea puncte? Nu știu, și asta îmi face praf concentrarea.

Salvarea mea a fost că la primul serviciu al lui Țiriac din ghemul șase am priceput dintr-odată. Jucătorii cu care mă confruntam eu de obicei începeau să se poziționeze și să așeze racheta pentru răspuns cam când mingea plecată din racheta mea ajungea la 2-3 m de fileu. Dacă începi pregătirea de lovire când mingea adversarului a depășit fileul ești un jucător prost. Adversarii mei cei mai tari reacționau imediat ce îmi pleca mingea din rachetă. Iar Ion Țiriac... nici nu apucam să ridic bine cotul, darmite să lovesc mingea, și el pleca deja exact spre locul unde dădeam. Îmi anticipa instantaneu fiecare lovitură din poziția mâinilor și a corpului. Ajungând foarte devreme, bloca mingea cu linguroiul Boeing și mi-o arunca lung, nu prea tare, pe fundul terenului, taman unde-mi era mai greu. Din câțiva pași era pe fileu, ca un păsăroi uriaș. Nicio șansă să-l pasez, mă înțepa decisiv cu voleul de fiecare dată.

Odată ce înțelesesem, am încetat să mai dau tare și am trecut la un joc de uzură, cu mingi când joase, când înalte, cu scurte și semiloburi. Așa am ajuns la 5-5. Țiriac sufla greu, la ultimul schimb abia se ridicase de pe scaun. Renunț să servesc și mă duc la fileu cu racheta în mâna stângă: „Domnu Țiriac, vreau să vă spun că eu am cam obosit. Vă propun să ne oprim aici. Meci egal”. I-am întins mâna. M-a privit fix. Se înserase; după vreo 10 secunde au început să mă treacă fiorii. Mă mânca din ochi ca un căpcăun. „De ce insulți dumneata sportul ăsta, domnu Popescu? Ce meci egal, care meci egal? După ce am avut 4-1, 5-4 și trei meciboluri, vrei remiză? Dacă vrei să abandonezi, asta e altceva, ai pierdut, ne strângem mâna. Dacă nu, du-te și servește. În tenis, domnu Popescu, nu există remiză.”

Încremenisem. Nu eram nici la Roland Garros, nici la Wimbledon; marele Țiriac juca la 60 de ani cu un ziarist pe malul lacului Floreasca, cu o încrâncenare de set 5 într-o finală de Grand Slam. Am câștigat setul în tie-break, cu 7-4. Țiriac a alergat până la ultima minge. La sfârșit era frânt, m-a felicitat când mi-a strâns mâna, după care s-a prăbușit pe scaun și și-a aprins o țigară. Se înserase. Îl priveam ușor îndurerat cum fumează, fără să îndrăznesc să zic ceva. A zis el: „Domnu Popescu, dacă știam că apuc să trăiesc așa de mult, mă lăsam de fumat”.

Vitrionul românesc

„Filmul e bazat pe fapte reale”, zice Cristian Mungiu. E acasă, pe scena sălii Studio, la Cinemaiubit, unde într-un alt decembrie, cu 10 ani în urmă, studentul Mungiu câștiga

primul său Mare Premiu. Învingătorul de la Cannes vorbește ca pentru ai lui, împărtășește din secretele succesului *432* tinerilor unateciști care nu mai sunt uteciști: „Erau fel și fel de cazuri, cu ăștia care făceau avorturi. Vi se pare că Bebe e un personaj neverosimil de rău? Păi, să vă spun un caz de-atunci, de prin Moldova, cu o femeie care s-a dus să-și facă avortul într-o pivniță. Acolo, insul care o aștepta îi spune: vezi masa asta? Pe ea o să te lucrez.

Vezi butoiul ăsta? E plin cu apă. Aici te speli, dacă reușește chiuretajul. Dacă nu, vezi butoiul ăstalalt? E plin cu acid sulfuric. În el o să te topesc”. Rumoare în sală. Cred că ce-a relatat dl Mungiu e foarte tare. Îmi vin pe loc în minte și alte astfel de lucruri de pe când eram mai tineri, în Epoca de Aur pe care tinerii de azi ar trebui să le cunoască: invadarea pieței din Ploiești cu portocale injectate cu SIDA, originea extraterestră a evreilor, cum rămâi gravidă prin pupatul limbă la limbă, cum i-a respins pe ruși Ceaușescu la Prut cu arma laser, faptul că te tâmpești dacă faci labă și că e bine să ai de mic o țigară la tine, pe care s-o aprinzi dacă vor să te răpească de pe stradă traficanții de sânge pentru americani bogați – ăia știu că tutunul strică sângele și te lasă în pace.

Dacă ar fi cunoscut toate aceste grozăvii, poate că anumiți unateciști neserioși, lipsiți de respect, nu mai râdeau în gingie când dl Mungiu a evocat cazul monstrului sulfuric de pe lângă Buhuși. Subsemnatul vreau să se consemneze că n-am râs, am înțeles gravitatea momentului și am stat și m-am gândit: vasăzică problema cu avorturile ilegale de dinainte de ’89 erau chiuretangiii neomenoși, care umblau cu vitrionul, nu medicii, miliția și procuratura, care, potrivit legii instituite de Partid, anchetau femei pe jumătate moarte în avorturi septice, cum credeam eu în mod greșit și acum m-a deslușit dl Mungiu. Numai o nedumerire mai am: de ce n-o fi pus dl Mungiu și în film, în servieta diplomat a lui Bebe, firește, nu un butoi, dar măcar, simbolic, o sticluță cu vitrion, că doar e pe bază de fapte reale.

Mița: Vezi tu sticluța asta?

Nae: Ei, ce?

Mița: Știi ce are înăuntru?

Nae: Cerneală...

Mița: Nu cerneală, Năică, vitrion englezesc!

Nae: Vitrion? ești nebună?

Mița: Da, vitrion! ți-e frică?

Nae: Firește că mi-e frică, na!

Mița: Pentru ce, dacă te știi curat?

Nae: Pentru că tu nu știi ce e vitrionul...

Mița: Ba da... e un fel de metal...

Nae: Nu știi ce poate face?

Mița: Ba da: pârlește, Năică, arde, Bibicule, momentan tot, tot și mai ales ochii!

Grație d-lui Murgiu, azi avem și noi vitrionul nostru, românesc, cu butoiul, nu de la engleji, cu sticluța, ca pe vremea lui Caragiale!

Durerea ca decor-cadru

L-am dus pe fiul meu cel mic să vadă Memorialul de la Sighet. Încerc să-i explic, atunci când mă întreabă, altfel nu, cum a fost cu comunismul. Am mai ajuns în sinistra clădire de pe strada Corneliu Coposu, din Sighetu Marmației, acum 6 ani. Mai am în creier și astăzi gustul de metal rece, mâzgă și moarte care mi-a rămas atunci în gură ore în șir. Un aer rău, câinos plutea pe holuri și prin celule. Spiritul malign al acelui loc părea încă viu, gata să chinuie, să batjocorească, să omoare îndată ce i se va ivi prilejul. Speram să-i simtă apăsarea și fiul meu născut după Revoluție.

Încă de la începutul traseului penitenciar m-a luat uluiala. În locul bucătăriei închisorii, cu cazane, marmite cenușii, gamele, polonice și tacâmuri mizere, e acum o încăpere proaspăt zugrăvită, cu pereții acoperiți cu panouri de polistiren pe care este înscrisă cronologia... Războiului Rece! Înainte de asta, se presupune că ar trebui să citim alte pancarte făcând istoricul comunismului românesc până în 22 dec. 1989. Planul pușcăriei, schițat de deținutul Constantin C. Giurăscu, care putea fi văzut cu 6 ani în urmă, în prima sală, a fost înlăturat. În schimb, așezământul ne este descris acum de vocea electronică a d-nei Ana Blandiana, care se prezintă publicului ca fiind ctitorul acestui așezământ și ghid de serviciu.

Celulele conservate s-au împuținat simțitor, mai există doar cele ale lui Iuliu Maniu și Gh.I. Brătianu.

În locul lor, avem o sală dedicată colectivizării forțate care are în mijloc nici mai mult, nici mai puțin decât un dreptunghi cu pământ ierbos, ca mostrele de gazon pe care încerca să i le vândă agricultorul Mircea Dinescu lui Gigi Becali. O altă încăpere este rezervată revoltei anticomuniste a muncitorilor polonezi de la șantierele Lenin din Gdansk, în frunte cu Lech Wałęsa. Frumos, dar oare era locul ei aici?

Avem și o sală a suferințelor cinematografice și teatrale. Văz acolo pe părete *Sezonul pescărușilor, Un film cu o fată fermecătoare, Faleze de nisip, De ce trag clopotele, Mitică*?,

precum și alte pelicule cu valoare artistică de toată mâna, înfrățite prin faptul că au fost interzise de regimul comunist.

Să pui între zidurile temniței unde au fost schingiuiți și uciși sute de oameni, postere cu filme „răstignite”, ai căror actori și regizori și-au văzut mai departe de muncă și viață, în țară sau în străinătate, fără să le clintească cineva vreun fir de păr, mi se pare o gravă, dacă nu penibilă, confuzie morală.

Peste tot, litere, mult prea multe litere, care omoară amintirea. Iadul din Sighet a devenit o expoziție sau, mai exact, așa cum se conceptualizează pe o altă, firește, pancartă, un „decor-cadru”. Până și obiectele care mă emoționaseră cândva, desenele făcute cu sânge și praf, poeziile scrise pe tifon, șahul brodat, par acum niște exponate. Ca să vezi un astfel de „decor-cadru”, se poate și la Romexpo, nu e nevoie să te duci până la Sighet.

Explicațiile sunt mult mai uşor de asimilat la căşti sau spuse prin viu grai de un ghid. Fiul meu, ca toți cei din generația lui, nu de litere duce lipsă și nu îl interesează panotajele, le citește pe internet. Ei nu au nevoie de „materiale de agitație vizuală”, de istorii de carton, ci de casa morții din Sighet așa cum era ea în anii ’50, de suflul durerii izvorând din pereți, poate așa există o speranță să simtă și să înțeleagă ceva din ce-a fost.

Duhul morții de la Sighet trage să moară. Cred că suntem datori să-l ținem în viață.

Sportul alb

Orice pată de culoare pe costumele albe ale lui Roger și Rafael m-ar fi făcut să mă înfior ca la vederea unei pete de sânge sau noroi. All England ține la vechiul supranume al tenisului, sportul alb, și bine ar fi să nu renunțe câtă vreme se va mai juca tenis pe această planetă. Cum altfel decât în alb ar fi putut fi înveşmântați Rafael și Roger, cu părul prins în bandane albe, ca două jertfe tinere în templul verde neguros al zeului Wimbledon?

Nadal și Federer și-au dat și sufletul din ei pentru o lume mai bună. Ați tresărit, v-a zgâriat urechea expresia asta, ați auzit-o de mii de ori, rostită în zeci de feluri de politicieni, de biznismeni, de vedete, de filantropi. N-ar trebui, pentru că Federer și Nadal au vorbit puțin și au luptat unul cu celălalt și fiecare cu sine însuși zi de vară până-n seară, în cel mai lung meci din istoria finalelor de la Wimbledon. N-am mai tremurat așa de la Năstase-Smith din 1972, tot cinci seturi. Dezlănțuirea de voință, încordarea chinuitoare a spiritului și trupului, curajul înfricoșător cu care și-au asumat execuții la

limită când totul stătea într-un fir de iarbă, parcă făceau fileul să se umfle când într-o parte, când în alta, mai mult decât îl umfla vântul.

Să vezi cele mai bune passing shots din tot turneul executate la minge de meci, Nadal cu stânga sa nimicitoare, Federer cu reverul laser, asta înseamnă intrarea în zonă, acea stare în care spiritul domină materia și curbează altfel spațiul. Uitându-mă la contrele cu garda jos pe care le schimbau spartanul Nadal și atenianul Federer, n-am putut să nu mă gândesc ce s-ar fi întâmplat în această finală dacă unul dintre cei doi ar fi fost antrenat de Victor Pițurcă, presupunând că acesta se pricepe și la tenis, și în tenis ar exista 0-0.

În această atmosferă de competiție sălbatică, de teribilă sete de victorie, în liniștea în care Federer sau Nadal băteau mingea de pământ ca să servească, se auzea deslușit absența urâtului. Nicio încercare de a trișa, de a lovi sub centură, nicio privire rea, nicio înjurătură, numai răcnete scurte, fălci strânse, respect pentru adversar, cinste și bărbăție. Zi de zi vedem pe ecranele patriei oameni aflați în meciuri negre cu alți oameni. Aici, orice mijloace sunt permise: insulta, denigrarea, amenințarea, fățărnicia, preşul tras de sub picioare, lovitura pe la spate. Trăim într-un aer dens de ură, ranchiună și minciună.

La Wimbledon scrie deasupra intrării „Triumful și Dezastrul de-i întâlnești în cale/ Și impostorii-aceștia să-i poți privi la fel”, în vreme ce deasupra intrării în salonul de protocol de la aeroportul „Henri Coandă” scrie cu litere roșii fluorescente „Doboară-l pe celălalt cu orice preț și suie-te tu în locul lui”. La noi nu e gazon englezesc, e zgură multă și se joacă tenis cu șosete murdare până în albul ochilor.

Pentru mine e o pedeapsă faptul că sunt chemat să comentez încăierări politice, și nu meciuri de tenis. Asta pentru că îndrăznesc să sper că aceia care au văzut minunata întâlnire din iarbă între Nadal și Federer au putut să uite, măcar pentru câteva ore, devastator de româneasca zicere a lui Toma Caragiu: C-așa e-n tenis!...

Taxi Instant

— Hai să trăiți, nea Popescule! Ce noroc pă mine să merg cu Domnia Voastră, că-mi place că te dai la ei! Da-ntreb și io, de ce mergi, domne, cu taxiu, om ca matale n-ai mașină?

— Ba am, domnu Paul, dar nu pot să conduc prin București pe distanțe lungi, că nu mă țin nervii, sunt cam avariați.

— Nu, domne, mașină cu șofer ziceam, da e-n regulă, ia ziceți, unde mergem?

— La capătul Pantelimonului, spre Cernica.

— A, știam că matale ești om serios, mâncăm o pâine albă pân-acolo, nu ca ăia care mă mișcă din loc cinci sute de metri și după aia să calicesc la cinzej dă bani. Exemplu, vine una mai acu vreo săptămână și mă duce pe lângă cârciumile alea de fițe din Herăstrău, de le dărâmă acuma Oprescu, pupa-i-aș moțu lui, să mai rămână câte-oi lăsa io.

— Da de ce nu vă plac?

— Fincă dă toți șmecherii ăștia cu gipane, cu nisane, cu chiu șapte peste tine. Iese chitrofoniți seara, cu pisi lângă ei, unii le pune pă volan și, dacă nu ești cu ochii-n șaișpe, te face de spital. Asta care mă luase era o pisi care-și căuta stăpânu. Mă punea să opresc din cinzeci în cinzeci de metri și mă întreba pe mine unde e factoria, traftoria, mă-sa mare.

Era aproape unșpe noaptea, aveam vreo paișpe ore de condus și-n cur, și-n cap, dă unde să știu io unde-i traftoria ei? Ei, și scoate pisi mobilu, să conversează cu ăla și mi-l întinde. Vorbește, zice ăla, să dă mare din prima, zice, bă, ce taximetrist ești tu dacă nu știi unde-i traftoria? Nu știu, meștere, zic, sunt și cam obosit. Ce obosit, bă? Este că ți-a căzut creieru-n chiloți când te uiți la ea? Auzi, dom Popescu, ce-mi spune șmecheru ăla mie, și io muncesc de-mi sare smalțu, domne, că am cinci copii dă crescut.

— Să vă trăiască.

— Mulțumesc. Meștere, zic, să știi că ți-am lăsat odoru pă trotuar, la locu ei, recuperează-ți-o până nu ți-o ia altu. Și-am dat-o jos instant, dom Popescu.

— Da, dar poate ați pierdut în felul ăsta un bacșiș gras.

— Ce bacșiș, domne, matale nu mă cunoști, eu te cunosc pă matale, că te văd la televizor, și-mi place că ești țăpănos ca și mine, da nu mă cunoști, dom Popescu.

Asta-i mașina mea, dau o pălărie dă bani să fac meseria asta, eu muncesc, sunt taximetrist, nu sunt slugoi. Pot și să ies să-ți deschid portiera și să ți-o închid, pot și să nu-ți iau niciun ban pă cursă, da pot și să te fac perpedes una-două cu portofel cu tot.

— Au fost și cazuri când n-ați luat bani?

— Da, domne, sigur, l-am dus pe domnu Horațiu Mălăele la Otopeni și am râs tot drumu dă m-am pișat pă mine. Mare artist, dom Popescu, să vezi cum îi imita pe ăștia dă la putere. Cum să-i iau bani? A fost o onoare pentru mine, ca taximetrist, să-l am în mașină pă domnu Horațiu. Și m-a respectat, dom Popescu, nu ca alții. Vine într-o dimineață una, stăteam singur la trotuar, și, pac, deschide ușa, își bagă

cracii, ciorapi negri, tocuri cui, avea și servietă diplomat, ochelari fumurii. Aia cred că și-i punea că era cam ofilită la muian. Nu tu liber, nu tu bună dimineața, nimic. Zice: Piața Unirii. Parcă vorbea la un robot, parcă-mi băga banu-n gură să-i vărs o cafea. Futu-ți lampadaru mă-tii, zic în gând, da mă stăpânesc și zic politicos: pe ce traseu ați dori să mergem? Nici nu se uită la mine, deschisese diplomatu, care era cu calculator.

— Leptop.

— Așa, leptop, și pigulea la el. Îmi recită traseu, rar, ca la idioți, și zice: ai înțeles sau trebuie să repet? Hopa, ia uite, bă, Cristolovene, ai ajuns și cimpanzeu. Am oprit motoru și i-am zis uitându-mă în parbriz: doamnă, vedeți chenarul acela argintiu în portiera din dreapta dumneavoastră? În el e o pârghie metalică. Închideți calculatoru și cu mâna liberă trageți ușor spre dumneavoastră pârghia metalică. Apoi împingeți cu cotu și vă reintegrați în circulația pietonală. Ați înțeles, sau vă repet? A început să zbiere, că ea e de la Primărie, că mă aranjează, că o să-mi dau palme singur, că nu mai pup eu taximetrie. M-am întins peste ea, am deschis portiera și i-am zis: madam, asta e mașina mea, nu a Primăriei, dacă nu cobori instant, iei contactu cu asfaltu.

— Domnu Paul, da văd că nu prea vă plac femeile. Că mai mult cu ele aveți probleme.

— Ei, na, dom Popescu, nu, domne, cum să nu-mi placă, m-am și tâmpit pe chestia asta. Anu trecut m-a tamponat una de prin nordu Moldovei, douășunu de ani, țâță de mâță, te furnica pe șira spinării când se dădea jos din mașină, știți cum sunt fetițele de pe-acolo, Cernobîl curat. Dom Popescu, am sărit de patruzeci, am cinci copii, mă luase capu de tot.

Auzi, domne, ajunsesem să joc berminton la o sută douăj de kile ale mele, am fost grămădar la ruibi, mă îmbrăcam cu blugi rupți dinainte, că așa vrea ea când mergeam la discotecă, încă puțin și-i aduceam bățu-n gură dacă mi-l arunca în baltă. Am cheltuit cu ea cât o cursă cu Loganu meu până-n Havai și înapoi, da nu-mi pare rău.

— Păi, da, da cu cinci copii, domnu Paul...

— Nu, domne, una-i una, alta-i alta. La copii la doi le-am făcut case, am muncit în Germania, și le fac și la ăilalți, că mai plec. Pentru ei muncesc. Când mi-a băgat în Chitila un țigan cuțitu prin spătaru scaunului, eu auzisem, că înțeleg țigănește, că hai să-l facem pă fraier, m-am mișcat în față, da tot m-a înțepat, era lung al dracului șișu. M-am tras din cuțit și i-am făcut biftec p-amândoi. Pe urmă m-am dus singur la Urgență și-am căzut la intrare la camera de gardă. Dacă nu

mă gândeam la copii, nu știu dacă mai ajungeam. Matale aveți copii, domnu Popescu?

— Da, doi.

Romanț

Alaltăieri, centrul Romei, spre seară. Intrăm într-o biserică imensă, decorată formidabil în interior. Preotul are o voce adâncă și pasionată, răsunând răscolitor în fața celor câteva sute de scaune goale din hala lui Dumnezeu. Sunt cu totul unsprezece ființe omenești smerite în fața marelui serviciu divin, nouă credincioși și doi rătăciți, adică noi. Ieșim pâș-pâș, stânjeniți, de parcă deschiseserăm o ușă fără să batem în ea.

Culorile șuvoiului omenesc prin care înaintăm nu sunt cele la care mă așteptam. Negrul, ciocolatiul și galbenul nu se prea văd. Dintre toți taximetriștii și chelnerii pe care îi întâlnisem în trei zile, niciunul nu se nimerise să fie asiatic, maghrebian, țigan sau negru. Toți italieni, albi caucazieni. Și mai e ceva uimitor: în Roma nu se fac dopuri în circulație. Mașinile sunt tot timpul în mișcare, chiar cu distanță între ele. Scuterele și bicicletele se strecoară peste tot, iar eu nu mă simt agresat ca pieton, deși străzile Cetății Eterne sunt parcă mai înguste decât ale Bucureștiului.

— Domnu Popescu, domnu Hurezeanu! Să trăiți! Nu ne-a venit să credem că vă vedem, când ați ieșit din biserică.

Omul e un rom pursânge, rafinat, de pe lângă Bacău, după cum ne va preciza. Mai are doi colegi, dublu distilați, îmbrăcați ca vai de ei. Stau în fața terasei unui restaurant destul de arătos. Nu se înțelege exact cu ce se ocupă.

— Salut, băieți, ce faceți p-aci? Merge treaba?

Purtătorul de cuvânt strâmbă din nas:

— Nu mai merge. A mers, da acuma e prost rău.

— De ce, domne, cu criza asta? Nu mai vine lumea la localuri?

— Nu, nu din cauza la criză. Din cauză că s-a intrat în ue, adică România a intrat în ue.

— Păi, și nu e bine?

— Nu e, că a venit toți nespălații peste noi. Noi avem servici, avem unde să stăm, suntem oameni serioși, da s-a bulucit acuma toți ăștia și nu te mai suportă italienii din cauza lor.

Io la anu strâng tot ce am p-aici și vin acasă.

— Păi, e bine, c-a zis domnu Geoană că vă dă câte 25.000 de euro, dacă vă întoarceți.

— Ne dă pă dracu. Și io n-am nevoie să-mi dea el mie euroi, că mi-i câștig și singur. Sunt în Italia din 2001 și mai stăteam, dacă nu le dădea drumu la țigani peste noi.

— Păi, cine să-i oprească? Domnu Geoană?

— Nu știu, el, Băsescu, Iliescu.

— Bun, dar și voi păreți cam romani. Poate nu vă dădea drumul nici vouă.

— Nu, domnu Popescu și domnu Hurezeanu, că la țigani e ca la evrei. Sunt evrei și jidani, sunt țigani și țigani. Nu trebuia să dea drumu așa, să mai vadă și ei la om.

— Măi, băieți, asta se poate numi discriminare...

— Nu suntem criminali, domnu Popescu și domnu Hurezeanu. Noi muncim.

Vreo 100 m mai încolo am dat peste un restaurant popular plin ochi și ne-am repezit să ne așezăm la o masă de la care tocmai se ridicase o pereche. „Signori, vreți să vă servim în farfuriile astea ca să câștigați timp?” ne-a întrebat chelnerul tânăr și mustăcios, așteptând să ne ridicăm și să ne dăm deoparte ca să poată debarasa.

Numere

Cărucior de supermarket avansând pe aleile dintre rafturi. Zgomot de magazin. Mezeluri-brânzeturi. Conserve de legume. Semipreparate. Cotitură la dreapta. Dulciuri. Băuturi. La stânga. Sucuri. Menaj – electrocasnice.

În cărucior sunt trei pâini, trei pungi cu lapte, câteva iaurturi.

— Tatule, ia și mie canguru ăsta.

Zgomot de magazin. „Paraschiva Gheorghe, la administrativ. Paraschiva Gheorghe, la administrativ.” Mâini de copil pe bara căruciorului.

— E scump, Neluțule, tată, e scump, face cât tot ce-am luat.

— Da la copii nu poate să fie cu reducere, ca la acua lend pentru copii?

Cărucioare pline pe jumătate sau ochi care ocolesc căruciorul staționat.

— Nu e, Neluțule, aici nu e cu reducere la copii, că oamenii mari nu cumpără jucării pentru ei, decât dacă sunt nebuni la cap.

Zgomot de magazin. Inși care iau baxuri de apă, de bere, de sucuri și le pun în cărucioare.

— Tatule, tatule, da uite, e un cangur mai mic, e tot ca ăsta mare, de ăsta avem bani?

— Nu, mă băiatule, n-avem, dă-l încolo de cangur, e și urât.

Cineva scapă o sticlă care se sparge cu zgomot. Voce de bărbat: „Ce dracu, mă Gina, eu beau și tu te-mbeți, ai mâinile piftie”. Voce de femeie: „Da du-te tu dracu, ia-ți băutura singur, că tot eu o plătesc”.

— Tatule, da putem să ne mai plimbăm așa, cu căruțu, să ne mai uităm la toate, că e bine și așa, să ne uităm. Pe urmă eu visez la noapte și e bine.

Căruciorul avansează pe aleile dintre rafturi. Travling pe produsele colorate, aliniate în șiruri nesfârșite. Detergenți, clăpari și mingi de baschet, cărți, tigăi teflon, telefoane mobile, fructe confiate.

— Nelușule, du-te și ia canguru de-acolo și pune-l în coș.

— Tatule, tatule, avem bani!?

— Tu du-te și ia canguru.

— Pe ăla micu sau pe ăla mare?

— Ia-i pe amândoi.

Voce de copil care țipă de bucurie.

— Tatule, nu-i pun în coș, îi țin eu în brațe.

— Pune-i în coș, că mai luăm și altele.

— Ce mai luăm?

— Ce vrei tu, Nelușule.

— Păi, cum, tot, tatule, așa, tot ce vreau!?

— Da, mă, vezi ce mai vrei.

— Pot să-mi iau jocul ăla mare, cu monștrii din spațiu?

— Da, Nelușule, pune-l în cărucior.

Cutia cu jocul, o pereche de adidași, un Batman, o mașinuță Lamborghini, un tricou cu nr. 10 pe spate, puse în cărucior.

— Gata, tată, nu mai vreau nimic, că n-avem atâția bani.

Căruciorul avansând pe aleile dintre rafturi. Mâini de bărbat alături de cele de copil pe bara de împingere. Rândul la casă. Prim-plan pe cărucioarele care sunt descărcate. Mâinile băiatului și bărbatului punând tot ce aveau în cărucior pe banda neagră.

— Ce frumoase sunt așa, toate la un loc, tatule...

Vânzătoarea care marchează și trece marfa în pungi.

— Două sute patruzeci și trei de lei, vă rog.

— N-am atâția bani, domnișoară, am numai pentru punga asta cu pâini, lapte și iaurturile. Și pentru canguru ăsta mic.

— Cum n-ai bani, domne, iei produsele, mă lași să le marchez în casă și acuma-mi zici că n-ai bani?

— Păi, dacă n-am, domnișoară. Dacă sunt în șomaj tehnic. N-am furat nimic. Le scoatem din pungi și le duc eu înapoi la rafturi.

— Păi, domne, eu trebuie să șterg sumele astea din casă, nici nu știu cum să fac, Nina cheamă-l pe Mihai, domne, ești om în toată firea, nu ți-e rușine să-ți bați joc de mine, vrei să mă dea afară?

— Nu, domnișoară Ana, n-are de ce să vă dea afară, sunt niște numere scrise pe ecran, se șterg și nu mai rămâne nicio urmă, nimic.

— Lasă-mă, domne, cu numerele dumitale șterse, Mihai scoate-mi și mie produsele astea, că domnu m-a pus să le marchez și nu vrea să le plătească.

Agitație la coadă. Lumea care bodogănește iritată.

— Auzi, domne, spune-mi și mie, de ce faci tot circu ăsta, ce câștigi din el?

Câteva secunde de tăcere.

— Ca să aibă copilu ce să viseze, domnișoară Ana.

Prim-plan pe căruciorul gol. Un șir de cărucioare goale pe platoul aproape pustiu din fața supermarketului, seara.

Vânzătorii de piele

Nu puteam să sper că Andrei Pavel, la 35 de ani, îl va bate pe Andy Murray, în condițiile în care sunt șanse mici să-i poată sta cineva în față scoțianului de 21 de ani la acest Australian Open. Am crezut însă că Pavel își va vinde pielea ca un luptător pursânge, cum îl știu. N-a fost să fie. Nu știu cum, n-am văzut meciul, Pavel a abandonat la scorul de 6-3, 3-1 pentru Murray invocând vechi dureri de spate. Apoi a declarat: „Nu mai vreau să încerc, nu mai vreau să îmi risc sănătatea doar pentru a evolua încă un turneu. Am 35 de ani într-o săptămână și nu sunt Lance Armstrong. De ce să o fac?”.

E o întrebare. Nu încerc să răspund eu la ea. O să spun doar câteva cuvinte despre un alt meci de la Melbourne, văzut târziu în noapte.

Francezul Fabrice Santoro are 36 de ani împliniți. În fața lui, puternicul german cap de serie Philipp Kohlschreiber, 25 de ani, avid de rezultate pe măsura forței sale de joc remarcabile. Vreme de 5 seturi întinse pe 4 ore și ceva, Kohlschreiber a lovit din răsputeri cu dreapta, reverul și serviciul în „bătrânul” Santoro. Francezul vrăjitor a răspuns cu incredibilul său joc dintotdeauna, arătând ca dintr-un basm în tenisul bubuitor de azi: mingi tăiate, plate, blocate, moarte, superliftate, scurte, loburi, voleuri de maimuță. Totul, cu două

mâini. Un jucător care nu dă două mingi la fel într-un punct și pe care niciun antrenor din lume n-ar fi putut să-l învețe tenisul „imposibil” cu care a venit de acasă. Te așteptai în orice clipă ca, gata, bombele germanului să-l termine și, totuși, Santoro rezista sculptând în forța adversarului, ghem după ghem, efecte artizanale unicat.

După aproape trei ore de joc, la scorul de 2-1 la seturi pentru K.schreiber, Santoro ar fi putut să-și spună că și-a vândut pielea cât se poate de scump, că l-a „întins” destul pe adversarul său mai tânăr cu 12 ani, ca să poată părăsi arena cu capul sus. Că a fi în turul doi la un Grand Slam e oricum o mare performanță la vârsta lui. De ce să mai forțeze? A urmat ceva greu de privit.

Din ce în ce mai pământiu la față de oboseală, cu transpirația inundându-i fața de parcă era un fotbalist în ploaie, Santoro se lăsa să cadă și se ridica de pe bancă la fiecare schimb de teren cu obrajii împietriți ca și cum ar fi fost ultima oară. K.schreiber îi arunca câte o privire în care iritarea se îmbina cu o vagă spaimă: „Ce face, mein Gott, moșu ăsta, nu mai moare?”. Santoro ajunge la 6-5 în setul 4 și servește. Urmează un ghem care ține mai mult de un sfert de oră, cu vreo 6 mingi de break pentru german. Purtat de o voință aproape neomenească, Santoro rezistă și câștigă setul.

În setul 5, „mortul viu” se încăpățânează să supraviețuiască în același stil, aducându-mă în starea de a sări în televizor să-l ajut în vreun fel. Lui K.schreiber i-a intrat frica în mână. Fiecare minge în plus care i se întoarce de dincolo de fileu e o problemă pentru psihicul lui. Santoro ajunge la 5-3 și 40-0 pe serviciul neamțului, are trei mingi de meci, dar piciorul stâng al francezului e aproape blocat, contractură musculară sau chiar întindere. K.schreiber servește cu ură, perfect, izbește cu dreapta și reverul la disperare: 40 egal, Santoro e pe punctul să cadă în genunchi când se așază la primire. Atunci am crezut că s-a terminat.

Nu-mi mai amintesc prin ce miracol a reușit să aibă din nou minge de meci. N-am să uit însă niciodată cum s-a pregătit pentru ultimul punct. Vedeam pur și simplu cum își adună ultima rămășiță de energie inteligentă în mâini, pentru că picioarele nu-l mai ascultau. K.schreiber greșește primul serviciu. Al doilea îi vine lui Santoro pe reverul lui cu două mâini. Face o jumătate de salt înainte ca un cangur bolnav și învârte o scurtă pe lung de linie! Într-adevăr, singura soluție. K.schreiber, surprins, aleargă, ajunge târziu și ridică mingea într-un lob. Santoro sare, se întinde la maximum, mâna dreaptă, ca a diavolului lui Bulgakov, i se lungește din umăr și agață un smeci suprareal în terenul liber. Parcă aș fi văzut

plutirea în levitație a unui călugăr tibetan. Apoi scapă racheta din mână și, în sfârșit, cade în genunchi, acoperindu-și fața cu mâinile.

Fabrice Santoro mi-a încălzit, în această noapte astrală a zilei australe, dorința și speranța că, atunci când va veni clipa, voi muri pe terenul de tenis – în meci.

Faust fast forward

Faust-ul monstruos al lui Purcărete în hala de fabrică dezafectată din Sibiu. Mefistofelul Ofeliei Popii, născut din încrucișarea unei salamandre cu un maimuț, îți electrocutează uneori șira spinării. Pe scenă, bănci vechi de școală primară, un schelet didactic, retorte și mojare, rafturi cu tomuri și bucoavne, un craniu, peste tot un covor de ziare mototolite. Acesta este spațiul faustic creat de Purcărete, o „zonă” fantastică pe care o poți privi fascinat, dar, dacă ești cât de cât desprins din pitecantrop, e de neimaginat că ai putea s-o încalci, să-ți bagi picioarele în ea ca spectator. Deși niciun gard de sârmă ghimpată nu te împiedică s-o faci.

La sfârșitul părții întâi, spectatorii sunt invitați în Infern. Urmăm o potecă marcată cu grijă, suntem îndrumați de oameni cu cap de porc să nu intrăm în „zonă”. Partea a doua, Infernul, nu se dezlănțuie, evident, decât după ce și ultimul spectator ridicat de pe scaun a ajuns în mijlocul zisului Infern.

Și totuși: după o vagă ezitare și un Hai!, o pereche, un el și o ea, sinteză de Iri și Moni în mizerie, de Tanța și Costel corciți cu Efimița și Conu Leonida, el în Armani cu burtă, ea în tafta cu buci, o taie scurt și repejor prin spațiul scenic, ne depășesc prin dreapta ca un gip nervos, făcând pârtie prin ziarele mototolite ale zonei interzise. Năzuiesc să apuce mai în față, să s-ajungă și pentru ei, să nu să termine Iadul taman când să le vină și lor rândul. Prinzând de veste, încă vreo 7-8 cetățeni se năpustesc pe noul drum deschis de perechea temerară.

Puțin după ce ajung și eu, flăcările, monștrii, diavolii și păcătoșii încep să geamă demențial în ritmul muzicii lui Vasile Șirli. Aerul țiuie, încărcat de demoni.

De undeva, din fostul templu al industriei grele, cu pivotul ei, industria constructoare de mașini, îmi cade în cap un gând: dar dacă Moni și Conu Leonida și toți cavalerii Scurtăturii nu sunt spectatori, ci personaje ale lui Purcărete, contribuție oltenească originală la infernul germanic al lui Goethe? Dracul românesc, Sfântănița, îmi susură în ureche:

șefu, iadul lor e pavat cu bune intenții, iadul nostru e asfaltat cu scurtături.

Un film de cinema

De mult n-am mai așteptat cu frică să înceapă un film. Tot felul de binevoitori din și de pe lângă lumea cinematografului îmi spuseseră despre *Restul e tăcere* cu ușoare schimonoseli minimalist compătimitoare: Mda, e bun, dar nu se mai fac astăzi filme în stilul ăsta.

Măi să fie... să se fi prostit dom Nae peste noapte? Să fie o trădare la mijloc și să n-o știu eu? După o jumătate de ceas am răsuflat ușurat – strâmbătorii din nas aveau dreptate: nu se mai fac astăzi filme mustind de inteligență cinematografică, filme cu umor autentic, nu bășcălie, filme cu poveste, cu sentimente furtunoase, cu scene și replici de neuitat, cu lovituri de teatru, cu buget, filme de cinema, ca al lui domnu Nae. Astăzi se fac capodopere neorealist-fiziologice, jucate la foc mic, cu voce din gât. Bune și astea, nu încape discuție, dar de ce mizerabilismul-minimalist trebuie să dea la o parte filmele care scot flăcări pe ecran, ca al lui domnu Nae?

După părerea mea, un singur lucru îi lipsește lui *Restul e tăcere*: o cinematografie românească din care să facă parte. Filmul lui Nae Caranfil aparține acelei cinematografii românești care s-ar fi putut dezvolta normal în anii ’50, ’60, ’70 dacă nu venea dictatura comunistă. *Restul e tăcere* este *Jezebel, Totul despre Eva, La strada, Sunetul muzicii, Amadeus, Cyrano de Bergerac* al nostru. Este filmul care îmi place mie, dar le-ar fi plăcut și mamei, și bunicii mele.

Acest film ar fi trebuit să-l vedem în anii aceia, nu comediile și melodramele „juste” sau „superproducțiile” cu daci, romani și popoare migratoare având drept coregizor Consiliul Culturii și Educației socialiste, pe care mari actori le salvau prin singulare prestații de geniu.

Restul e tăcere este și filmul unei Românii aproape șterse din memoria colectivă. România marilor gesturi și marilor prăbușiri, a onoarei și abuzului cu zâmbetul pe buze, a Parisului de vis, România revelației la o halbă de bere băută spovedit, a monoclului și pălăriilor purtate de femei frumoase, marcate de viciu și destin, România râsului melancolic cu melon și baston.

Cine spune despre acest film că ar fi artificial, teatral, demodat înseamnă că n-a fost în viața lui cu adevărat la cinema. Căci tot ce e kitsch și melodramă aici arde pe dedesubt de dragostea deșteaptă și fierbinte a lui Nae Caranfil pentru cinema. *Restul e tăcere* e un film popular în sensul

chaplinian al cuvântului – poate să placă și unui critic scorțos și sincer, cu sine și cu cititorii, dar și unei perechi venite să se pupe în sală.

Se întâmplă ceva ciudat. Mi-e tot mai greu să continui textul de față. Nu vreau să vă vorbesc despre filmul ăsta, trebuie să-l vedeți. Și în mod obligatoriu în sala de cinema, nu pe DVD acasă. Eu mă duc să-l mai văd o dată.

Cristal și coral

Solaris – una dintre marile cărți ale secolului XX. De la H.G. Wells încoace nimeni nu mai injectase în literatura de ficțiune speculativă atâta originalitate și profunzime. După decenii de western co(s)mic, cu BEM (bug eyed monsters) și LGM (little green men) înfruntați de căpitanii stelari, după războaie spațiale cu tunuri laser și planete cucerite de pământeni curajoși și întreprinzători, după ce extratereștrii diabolici, pătrunși în corpul oamenilor, au fost dați în gât și arși în chinuri sau, dimpotrivă, s-a ajuns la pacea și prietenia dintre ei și pământeni, imposibilă între SUA și URSS, romanul evreului din Lvov Stanislaw Lem pârjolește totul ca focul atomic. „Pornim în Cosmos pregătiți pentru orice, adică pentru singurătate, pentru luptă, pentru chinuri și pentru moarte. Deși din modestie n-o spunem cu glas tare, totuși ne gândim adesea că suntem măreți. Și încă nu-i totul, fiindcă spiritul nostru de sacrificiu se dovedește a fi o poză. Ceea ce ne mână nu este câtuși de puțin să cucerim Cosmosul, ci doar să extindem la limitele acestuia Pământul. Unele planete sunt înghețate ca polii, altele pustii ca Sahara sau tropicale ca jungla braziliană. Suntem umanitari și nobili, nu vrem să subjugăm alte rase, vrem doar să le transmitem valorile noastre și să le preluăm în schimb moștenirea. Ne considerăm cavalerii Sfântului Contact. Este o a doua minciună. Nu căutăm pe nimeni în afara oamenilor. N-avem nevoie de alte lumi. Avem nevoie de oglinzi în care să ne răsfrângem. Nu știm ce-am putea face cu alte lumi. Ne este de ajuns aceasta în care trăim, dar fiindcă începem să ne sufocăm în ea, vrem să descoperim în alte părți propria noastră imagine idealizată." Lucid până la cruzime cu natura umană, Stanislaw Lem ne pune în față o oglindă greu de privit. Dar el nu oferă nicio soluție. *Solaris*-ul său este desfășurarea neputinței omului în fața unei entități străine care nu-l urăște, nu-l iubește, îl ignoră „ca un elefant furnica ce-i merge pe spinare" – Oceanul planetei cu doi sori, singurul ei locuitor. Cercetătorii pământeni nu numai că nu înțeleg, nici nu știu dacă e ceva de înțeles în giganticele convulsii ale Oceanului,

când asemănătoare cu orașe scufundate ieșind la suprafață, când cu întruchipări ale unor ecuații neliniare în spații matematice pluridimensionale sau cu stoluri de pterodactili bătrâni zburând spre orizontul soarelui roșu în așteptarea celui albastru. Lem dezvoltă viziuni fantastice colosale, hipnotice în descrierea planetei-ocean, *simetriadele*, *asimetriadele*, *lungonii*, *mătăniile, aricioizii.* Iată cum se naște un *mimoid*: „Într-o bună zi, în adâncurile oceanului, un imens disc cu marginile sfâșiate prinde să se întunece ca o suprafață pe care s-a turnat smoală. După câteva ore, structurându-se în niște lobi tot mai evidenți, discul urcă spre suprafață. Un observator ar jura că asistă la o luptă năprasnică, deoarece din întreaga regiune șiruri nesfârșite de valuri sferice se reped aici ca niște buze crispate, ca niște cratere vii, musculoase, ce se închid și se deschid mereu; ele converg spre o neagră inimă pendulară, se înalță ca o coloană, pentru a se prăvăli în abis. Fiecare dintre aceste prăbușiri de sute de mii de tone stârnește un plescăit, ca un tunet prelung, fiindcă totul se desfășoară aici în proporții monstruoase. Discul cel sumbru este împins spre adâncuri, fiecare lovitură părând să-l turtească tot mai mult, să-l fragmenteze în aceiași lobi, căzuți ca niște aripi ude, apoi prefăcuți în ciorchini, la rândul lor subțiați în lungi șiraguri care se contopesc între ele și urcă, parcă târând după sine discul matern fărâmițat, în timp ce de sus următoarele inele ale valurilor cad neîncetat în golul tot mai adânc”. În narațiunea lui Lem, *Solaris*-ul este viu, prezent, zguduitor, în vreme ce Pământul e șters, abia pomenit. Harey, copia neutrinică a amintirilor lui Kelvin despre iubita care s-a sinucis după despărțirea lor, îi e trimisă pământeanului de Ocean într-un scop incognoscibil. Ce rezultă e confruntarea lui Kelvin cu propriile lașități, cu mințirea de sine, cu toate petele negre și otrăvite din creierul său. A călătorit la milioane de ani-lumină de pământ ca să afle despre el însuși că e un boț de materie vie zgâlțâit de bicisnicie și teamă. Și măcar de-ai ști că asta a vrut *Solaris*-ul cu tine, tot ar fi mai mult decât nimic...

Acesta este sufletul operei lui Lem: rece, titanic, uneori auman, copleșitor. De acest suflet s-a apropiat un alt mare creator al secolului trecut, Andrei Tarkovski. „Primul impuls creator vine din partea scriitorului a cărui operă se află la baza filmului. Dar după ce scriitorul a pus aceste baze, regizorului îi revine sarcina de a crea stilul filmului. Sufletul operei de artă rezultă din stil, care la artist este expresia felului în care el concepe subiectul”, spune Carl Theodor Dreyer. Tarkovski, cu omenescul său „vegetal” legat de

pământ, de apă, de Rusia și de Dumnezeu, nu părea deloc regizorul potrivit să ecranizeze cerebralul *Solaris.* Mult mai potrivit stilistic ar fi fost Stanley Kubrick, care deja realizase *2001: O odisee spațială,* un rece și imens cristal lichid al artei cinematografice. Pentru a rămâne fidel sufletului său, rusul trebuia să transforme, cu uneltele lui gingașe și umede, floarea de mină a *Solaris*-ului lemian într-o bucată vie, fremătătoare, de coral marin. Și asta a și făcut.

Fascinantul Ocean al lui Lem e cât se poate de șters, simbolic în filmul lui Tarkovski. Regizorul nu încearcă să echivaleze filmic magia abstractă a descrierilor lemiene. În schimb, Pământul pune stăpânire pe ecran. Decorul tehnologic, strania geometrie toroidală a stației spațiale pustii constituie un extraordinar contrapunct la imaginile locurilor natale, rememorate sau visate de Kelvin: redescoperim, privim parcă pentru prima oară, cu ochiul unui extraterestru debarcat pe Terra, crengi prinse în gheața subțire de la marginea bălții, ierburi subacvatice unduind pe acordurile preludiului coral în Fa minor de J.S. Bach, un foc de găteje, un cal alergând liber, o femeie frumoasă fumând, un câine. O propoziție neesențială, simplă descriere a decorului stației Solaris la Lem: „Fâșiile de hârtie lipite de cadrul ventilatoarelor vibrau ușor" e ecranizată astfel de Tarkovski: rănit, răvășit după aruncarea lui Harey pe orbită, într-o navetă, Kelvin spune: „Aici, noaptea e un răgaz binecuvântat. Cumva îmi amintește de Pământ". Snaut meșterește ceva întors cu spatele, apoi se întoarce cu o bucată de hârtie franjurată în mână: „Lipește fâșii de hârtie la gurile de ventilație. Noaptea vei crede că auzi frunze în vânt". În *Solaris*-ul tarkovskian nu descoperim planeta Solaris, redescoperim planeta Pământ.

Înainte de lansarea lui Kelvin în spațiu, spre Solaris, fostul pilot Berton, care i-a dat informații importante, pleacă de la casa de țară spre metropolă. Urmează o lungă secvență în care mașina aleargă prin pasaje, pe viaducte, apropiindu-se de oraș odată cu lăsarea întunericului. Ultima imagine este intersectarea aumană a râurilor de faruri, scurgându-se pe șosele suspendate ca într-un mușuroi alien. Orașul era deja spațiul „sideral", străin, ostil, odată ce natura vie cu oameni a fost părăsită.

În carte nu se spune nimic despre ultima dorință a lui Ghibarian, solaristicianul care s-a sinucis chinuit de „oaspetele" extras din creierul său de Ocean și materializat. În film, Ghibarian dorește să fie înmormântat pe Terra, iar cinicul Sartorius comentează: „Vrea să fie în pământ cu viermii". Într-un moment de reverie, Kelvin privește o

icoană – așezată în cabina stației spațiale! Iar în sala bibliotecii stației există un sfeșnic cu patru brațe, cu lumânările aprinse. El va fi folosit de Tarkovski pentru a crea una dintre marile lui secvențe de cineast al iubirii. Dr. Snaut anunță: „Stația face o manevră. Urmează 30 de secunde de imponderabilitate”. Ne amintim de asta când, lin, sfeșnicul se ridică; șiragurile de cristale ale policandrului oscilează cu clinchet, Harey și Kelvin, sfâșiați de disperarea iubirii imposibile dintre un om și copia neutrinică a iubitei sale moarte, pe care ajunge s-o iubească altfel decât pe adevărata Harey, plutesc prin bibliotecă, la nivelul tablourilor lui Brueghel, în vreme ce, în aceleași acorduri nostalgice ale coralei lui Bach, cadrul e traversat de o carte deschisă, „Don Quijote”, din care Snaut tocmai citise elogiul somnului ce prea seamănă cu moartea... Unde o mai fi strălucirea rece, aproape inumană a inteligenței cu care geniul Lem definește ființele omenești: „Suntem așternuturi nupțiale pentru marile nunți ale pulberii”?.

Solaris-ul lui Lem e un măcel de mituri. El identifică și lichidează falsele răspunsuri la false întrebări, dar Lem nu își asumă el însuși un răspuns, nu vrea să se arate atât de slab. Tarkovski are această vulnerabilitate curajoasă. Pornind de la Tolstoi (din nou Pământul, marea cultură, Rusia...), de la neputința lui de a iubi omenirea în întregul ei, Kelvin iese din dialogurile lui Lem și delirează pentru Tarkovski: „Iubești ceea ce poți pierde... Pe tine însuți, o femeie, țara ta... Nu poți ajunge să iubești Pământul, omenirea... Deși suntem atât de puțini... Câteva miliarde... Un pumn de materie vie în Univers... Poate că suntem aici ca să privim omul, pentru prima oară, ca pe ceva ce poate fi iubit...”. Și încă: „Cum a murit Ghibarian? ... Ghibarian n-a murit de frică... a murit de rușine... Salvarea omenirii stă în rușinea ei!...”. În halucinațiile febrile ale lui Kelvin stația este invadată de Pământ: flori, apă, câinele așezat pe un pupitru de comandă, mama lângă Harey, o cană de ceramică albă, un șal de mătase albastră, o cutie metalică de seringă plină cu pământ din care răsare, conturată pe imensul hublou al stației, o plantă verde.

E preludiul despărțirii finale de Lem a sufletului *Solaris*-ului lui Andrei Arsenievici. În roman, Kelvin plimbă mâna peste Ocean și plasma îi urmează o vreme mișcarea, fără ca asta să însemne un contact, fără ca asta să însemne o speranță. În film, când aparatul de filmat se retrage în înalt, descoperim căsuța, balta și fragmentul de șosea, bucata de pământ a copilăriei lui Kelvin, o insulă răsărită în mijlocul Oceanului. Să fie acesta un dar al Necunoscutului în sfârșit dornic să comunice cu omenirea? Nu știm, dar e cu siguranță

darul lui Andrei pentru cei ce îi văd și îi revăd filmele cât vor trăi.

Ultimele cuvinte ale lui Stanislaw Lem au fost: „După moarte nu ne așteaptă absolut nimic”. Nu știu care au fost ultimele cuvinte ale lui Tarkovski înainte de a-și da sufletul, dar sunt convins că n-au semănat cu ale lui Lem.

Kant la Vaslui sau Dura lex sed DEX

Aud că filmul lui Corneliu Porumboiu *Polițist, adjectiv* are succes la Cannes. Nu pot decât să răsuflu ușurat, căci în România el va face săli aproape goale la Mall.

Motivul e foarte simplu: *Polițist, adjectiv* povestește despre ceva ce cu greu mai există pe meleagul românesc. (Meleag: loc, ținut, regiune, tărâm. Din magh. *mellek.)* E un film kantian făcut la Vaslui, un Vaslui care, ca un os de câinozaur, permite identificarea numitei România în întregul ei. „Cerul înstelat deasupra noastră și legea morală din mine.” Despre această lege morală din om îndrăznește să filmeze Porumboiu.

În genele vasluianului există instinct moral, așa cum există instinct sexual, de conservare sau instinct religios. La pubertate băieților le apare barba, iar fetelor menarha (menarhă: prima menstruație); tot așa, în om crește la un moment dat o glandă morală care secretă starea interioară „Asta n-o fac”. Aș putea s-o fac, nu m-ar trage nimeni la răspundere, dimpotrivă, ar fi în favoarea mea, m-ar scuti de o grămadă de belele, poate aș fi și premiat, dar n-o fac pentru că există ceva în mine, dincolo de rațiune, care mă oprește. Și vine atunci Legea din jur, care ce-i face ea polițistului vasluian? Îi oferă un set coerent de justificări ca să facă ceea ce legea dinăuntru îl împiedică. Ați fost vreodată într-o sală de tribunal, măcar ca martor, dacă nu ca acuzat? Sunt clipe în care simți acut adevărul uman al situației din proces, când glanda morală din tine îți spune limpede cum stau, de fapt, lucrurile, dar tot ce auzi și vezi sunt art. 462, coroborat cu art. 16 și cu legea 42 modificată, în virtutea paragrafului 3, fețele mecanice ale oamenilor în sală, vocile lor de crainici ai gării terminus. Justiția e oarbă, se spune și se repetă de secole, pe baza imaginii femeii legate la ochi, cu balanța în mână. Fals. *Justiția trebuie să fie nu oarbă, ci imparțială,* ceea ce e cu totul altceva. Judecătorul nu trebuie să aibă interese, legături, resentimente față de cel judecat, dar el trebuie *să-l vadă* pe omul pe care îl judecă, cu viața și faptele lui, cu circumstanțele săvârșirii infracțiunii. Altfel, împărțirea

dreptății s-ar face prin introducerea dosarelor în niște computere cu soft legislativ, urmată de printarea sentințelor.

Mai bine de o oră și jumătate, Porumboiu ne poartă prin viața unui polițist amărăștean, care nu arestează mari corupți, nu sparge clanuri mafiote, nu face capturi de sute de kile de heroină. E un polițist provincial de cazuri mici. Și Porumboiu aproape că nu montează această existență ternă, nu o ritmează cu nicio muzică extradiegetică (extradiegetic: care nu face parte din conținutul narativ al filmului), o lasă să cadă peste noi ca o mâzgă cenușie și rece. Imaginați-vă ce înseamnă ca secretara să-i spună polițistului: „Mai durează cinci minute până intrați la domnul colonel" și Dragoș Bucur să stea pe scaun nu mai puțin de 5 (cinci) minute privind ca găina-n lemne, fără tăietură de montaj, în vreme ce bătutul continuu la mașină al secretarei perforează urechile spectatorului. Acest *real time* apăsător, *primitivismul* asumat al modului de a nara cinematografic, poate duce până la aderența ta ca spectator la stările personajului. Spre sfârșit te simți ca polițistul. Și sfârșitul e răscolitor.

Porumboiu identifică mecanismul contrafacerii dreptății omenești în *cuvinte.* În ultimele decenii, pe teritoriul României, cuvintele au suferit transformări paradoxale: s-au împuținat, dar s-au umflat și s-au golit de substanță. Oamenii patinează pe cuvinte, nu calcă fest în vorbire pe sensurile proprii, adaugă sensuri de uz personal, comunicarea tinde să recadă la nivelul schimbului de zgomote articulate însoțite de gesturi. Și atunci, simplul recurs la Dicționarul Explicativ al Limbii Române pare un act de justiție implacabil. Dura lex sed DEX. Dicționarul, care, de fapt, nu e altceva decât un cod, se transformă în Codul Penal. El furnizează Organului (imperial interpretat de Vlad Ivanov) un instrument formidabil de extirpare a glandei morale din om.

Om, s.m.: Ființă superioară, socială, care se caracterizează prin gândire, inteligență și limbaj articulat, din punct de vedere morfologic prin poziția verticală a corpului.

Ora de tupeu

O bucată de somon fumé și niște fasole bătută, un pateu cu ciuperci și niște salată de țelină, totul pe o singură farfurie. O sticlă cu vin alb și un păhăruț cu coniac. Acesta a fost meniul fix oferit în 6.000 de porții de fruntașul luptei pentru analfabetizarea României, de Jack Spintecătorul al limbii române, doamnelor profesoare din București cu ocazia venirii primăverii. Distinsele doamne predau limba română, matematica, istoria, fizica, engleza, geografia. Le spun

copiilor că fără aceste cunoștințe nu vor fi niciodată oameni întregi.

Că să n-ai școală e ca o boală, o boală grea. Dar uite că domnul Mariean Vanghelie s-a vindecat de ea. Dânsul nu și-a împuiat capul cu ce predau doamnele profesoare, e care este fără acordul nimănui, nici măcar al subiectului cu predicatul. Dânsul n-a învățat românește, cum fac atâția inși fără coloană vertebrală, dânsul s-a luptat cu limba română și a biruit – e un om hotărât, un om de acțiune.

Domnul Vanghelie a dovedit în discursul său, plasat ca gustare caldă înainte de festin, că școala românească are mari lipsuri. Și cel mai mare este absența orelor de tupeu. În loc să piardă vremea cu gramatica și geometria, elevul să învețe tupeul – principii și metode – la curs și nerușinarea la seminar. Astfel pregătit, va putea să bage pe gâtul oricui, chiar și al doamnelor profesoare, propoziții legate la ochi și mitraliate cu o sută de cuvinte pe minut: „Dacă această vangheliadă va rezulta, și vă asigur că va rezulta, v-am spus și de Crăciun, va rezulta clar din această vangheliadă”. Și doamnele profesoare le vor înghiți zâmbind, cu somon cu tot.

Ce prestigiu mai au profesorii astăzi în fața elevilor? Un dascăl care primește 150 de euro ajutor de la stat ca să-și ia niște haine, în loc să aibă o leafă decentă care să-i permită să se îmbrace decent, un dascăl care scutește o masă din pomana lui Vanghelie sau a altei persoane care are succesuri mai e ascultat de cineva când atrage atenția că e corect almanahuri și nu almanahe? N-a fost întotdeauna așa: profesorii pe care i-am avut eu să fi știut bine că ajung să mănânce iarbă și nu s-ar fi dus la masa vestitorului primăverii, Mariean Vanghelie, candidatul social-democrației românești la Primăria Capitalei, de unde se ajunge prim-ministru sau președinte al României.

Ceea ce nu înseamnă că vreau să-mi bat joc de cina vanghelică a bieților dascăli de azi. Nu pot să le spun decât: Să fie primit! De sufletul cui credeți dumneavoastră.

Viața în joi

- interceptare -

— *Ce faci, maestre? Ai venit să-ți lași icrele?*

Tuse scurtă, repetată. Zgomot de hârtii răsfoite.

— Da, domnule Remulus Vascocea, am adus manuscrisul, adică nu, nu e scris de mână, l-am dat la transcris la calculator, așa că puteți să-l citiți, e cu corp mare de literă.

— *Da tu scrii cu pixu, cu stilou, maestre, ca pe vremuri? Ești băiat tânăr, acuma toată lumea scrie la calculator, de ce*

scrii de mână?

— Nu pot altfel. Nu scriu cu pixul, scriu cu creionul.

Râs scurt.

— *Și ștergi cu guma, ca la clasa-ntâia?*

— Nu, tai cuvintele sau propozițiile, când vreau să schimb, am nevoie de cuvinte tăiate pe pagină ca să pot scrie. La calculator ele dispar fără să lase urme. Și nici când le scriu din tastatură nu le simt, nu le pipăi ca atunci când le am în vârful creionului. Atunci controlez textul.

— *Maestre, nu ești prost. Și Stalin punea aprobarea pe hârtii cu un creion de tâmplar Și granița când ne-a luat Basarabia și Bucovina tot cu creionul ăla a tras-o. Creionul e ca o sabie.*

Fâșâit de haine pe un corp uman care se mișcă.

— *Ei, na, nu citesc eu, citești tu. Mie mi-a plăcut de mic să aud vorbele, am ca o ureche muzicală la vorbe, da să le citească alții. Ce-mi plăcea când îmi citea săraca mama povești nemuritoare, Dumnezeu s-o odihnească.*

Pufăit puternic de trabuc, de mai multe ori.

— *Mă iertați, pot să-mi aprind și eu o țigară?*

Pufăit de trabuc.

— *Poți, da nu-ți dau eu voie. La mine în palat fumez decât eu și în încăperi bine aerisite.*

— Vă rog să mă scuzați. Pot să încep?

— *Dă-i drumu.*

Tuse seacă, din gât.

— Domnul Remulus Vascocea e în picioare de la ora 6 dimineața de-o viață întreagă. Se spală întotdeauna cu apă rece până la brâu. Pe dinți se spală cu șapte periuțe, câte una pentru fiecare zi a săptămânii...

— *Cine se spală?*

Tuse.

— Dumneavoastră, bineînțeles.

— *Păi, nu e bineînțeles. Ai zis se spală întotdeauna cu apă rece. Cine se spală? La început ai zis, corect, că domnu Remulus Vascocea e în picioare de la 6 dimineața. Da pe urmă?*

— Știți, nu se poate repeta același subiect în propoziții consecutive, domnul Vascocea, fiindcă stilistic deranjează cititorul. Îl punem în prima și pe urmă e subînțeles.

Lătrat îndepărtat, trei sau patru câini.

— *Păi, nea scriitorule, eu așa știu că e propoziția, cu subiect și cu predicat. Predicatu de ce nu-l scoți? Ia zi, domnu Remulus Vascocea cu apă rece până la brâu. Merge? Nu merge.*

— Ba da, merge dacă altcineva se spală în propoziția precedentă. De pildă, Popescu se spală cu apă caldă. Domnul Vascocea, cu apă rece.

— Păi, cine să se mai spele, nea scriitorule, că tu scrii decât ce fac eu, nu ce face unii și alții. Auzi, tu știi cum se zice la engleji și la americani, știi, că ești scriitor, se zice săr, ies, săr când răspunzi la un grad mare. Nu se zice ies, săr. Se zice am înțeles săr, ies, săr. Crezi că-i degeaba de două ori săr?

— Nu, nu e degeaba, repetiția accentuează subordonarea, dar asta e în armată... Palme plesnite pe genunchi.

— Și ce, bă, eu nu sunt ca un comandant, ca un general al românilor? Toți oamenii mei sunt ca o armată.

— Ba da, sigur că sunteți, dar credeți-mă, o să sune ciudat domnul Remulus Vascocea la fiecare propoziție. Vă dezavantajează.

— Bine, domne, mă rog, poți să-mi mai spui și domnu președinte, nu zic să-mi zici Măria Sa, da o dată la trei-patru propoziții pui domnu Remulus Vascocea. Mie-mi place numele meu. Maică-mea mi-a pus numele Remulus. Extraordinară femeie. Pe unii îi cheamă Romulus, pe unii îi cheamă Remus, da pe mine mă cheamă Remulus, ca pe amândoi întemeietorii Romei, că eu sunt cel mai adevărat român, maestre.

— Cum doriți. Domnul Remulus Vascocea se duce apoi în sala de gimnastică, unde face exerciții cu greutăți pentru mâini și picioare și aleargă o jumătate de oră pe bandă.

Pufăit de trabuc, zgomot de lichid sorbit.

— Și înainte de asta, ce face domnu Remulus Vascocea?

— Nu cred că știu...

— Domnul Remulus Vascocea își face nevoile, nea Vali. Treaba mică și treaba mare. Am un stomac ceas elvețian. Toată viața mea am ieșit dimineața, n-am fost constipat și nici diarie n-am avut.

— Da, mă scuzați, n-am crezut că este important, am vrut să descriu mai mult natura dumneavoastră sportivă, viguroasă.

— Maestre, ascultă la mine, la omu care-i merge bine mațu îi merge și capu. Are capu limpede toată ziua. N-am vorbit să scrii tot ce fac? De ce sări?

Tuse. Un zgomot de alarmă de mașină. Urlet de elefant.

— Mă scuzați, o să introduc și asta.

— Așa să faci. Și pe urmă, tu ai văzut cu ce greutăți lucrez eu?

— Nu cred că mi-am notat.

— Păi să-ți notezi, că e important. Domnu Remulus Vascocea lucrează cu cinzeșcinci de kile și la mâini, și la picioare. Ia încearcă, să vezi, poți? Și ești cu dooj de ani, pe puțin, mai tânăr ca mine.

— Am reținut. Pot să continui?

Ușă care se deschide. Voce de bărbat, răgușită:

— Măria Ta, vă caută ăia de la fabrica de mezeluri, să trăiți.

— S-aștepte, dă-i în gura mă-sii. Ei vrea să-i cumpăr, nu eu.

— Am înțeles, Măria Ta.

Tuse.

— Deci, apoi domnul Vascocea ia micul dejun împreună cu doamna Vascocea și cei doi copii, Mirel și Alexandra. Domnul Remulus Vascocea mănâncă brânză cu roșii și pâine neagră, coaptă în țest, un măr și bea ceai de cătină. La sfârșitul mesei, domnul Vascocea dă pe gât un ou crud.

— Dă pe gât sună cam nasol. Dă pe gât. Pe gât dai un uischi, o țuică, nu un ou, nea scriitorule.

— Atunci, înghite un ou crud?

— Hm... Nici asta nu prea merge. De ce nu zici servește?

— Pentru că, să nu vă supărați, e chici.

— Adică cum e chici? Chiciu e la tablouri, la... bibelouri, la fețe de masă. Cum e chici domnu Remulus Vascocea servește un ou crud?

Tuse tabagică, prelungită. Urlet de elefant, răget de carnasier mare, probabil leu.

— Nicio problemă, punem servește. Deci, domnu Remulus Vascocea servește un ou crud. La opt și jumătate, secretarul îi prezintă agenda zilei. Domnul președinte nu-și notează niciodată nimic, are totul în cap.

— Pentru că domnul președinte Remulus Vascocea are o memorie fenomenală...

— Pentru că domnul președinte Remulus Vascocea are o memorie fenomenală. Zgomot de pendulă care bate ora. Din nou ușa care se deschide. Vocea răgușită:

— Măria Ta, au venit de la televiziune.

— S-aștepte. Spune-le să le ia un interviu lu ăia de la mezeluri până termin eu.

— Domnul președinte ține minte toate datele importante din istoria românilor. La ora nouă fără un sfert, în sala de consiliu, are loc întâlnirea cu directorii și managerii generali. Domnul Vascocea poartă un costum bleu-petrol, cravată îngustă, de culoare închisă, un inel simplu cu diamant. Nu se așază niciodată în capul mesei ca să prezideze. Stă lângă

fereastra mare, pe un fotoliu rotativ, și din când în când se întoarce cu spatele la consiliu, privind pe fereastră ca un comandant de navă cosmică. Stafful se uită la individul grăsuț, cu ochelari, purtând blugi și geacă din piele maro, adică la mine, Valentin Tunaru, scriitor. Domnii din conducere nu înțeleg ce caută individul acolo, dacă e pus să-i supravegheze pe ei și să noteze, dacă e ziarist sau securist. Dar nimeni nu îndrăznește să-l întrebe pe domnul președinte.

— Hopaaa. Asta ce mai e, nea Vali? Ce-i, domne, chestia asta? Te bagi și pe tine în poveste?

Tuse. Zgomot de pahar așezat pe masă.

— Mă scuzați. Știți, domnule președinte, acesta e un procedeu literar. Eu sunt scribul, sunt cronicarul care consemnează pentru eternitate o zi din viața președintelui Vascocea. Faptul că mă introduc la un moment dat în relatare, cu nume, prenume și meserie, dă un efect de real, plauzibilizează textul pentru cititorii lui de peste veacuri.

— Aplauzează pe mă-ta, nea maestre. Bă, da șmecher ești bă, și te dai și artist, futu-te-n pricepere. Te-ai prins că treaba cea mai adevărată nu e să fii scriitor, e să fii scris. Adică io te plătesc cu bani grei ca să pui pe hârtie o zi din viața mea, bă, a mea, a domnului președinte Remulus Vascocea, pe banii mei, și tu te scrii pe tine gratis? Cu nume și pronume, bă?

Lătrat de câini din ce în ce mai întărâtați. Răgete de animale sălbatice.

— Iertați-mă, n-am vrut să...

— Ce n-ai vrut, bă, ce n-ai vrut?! Sau hai s-o lom și altfel, ca la biznis, știi cât ar trebui să-mi dai ca să te las cum te-ai scris?

Lătrat de câini.

— Nu știu, n-am idee...

— Bă, nea maestre, tu te-ai gândit ce fac io cu textu matale? Puteam să pun pe unu să mă filmeze de dimineață până seara și să pună filmu pe un dividiu. Și ce făceam? Crezi că io sunt prost, că decât voi sunteți deștepți? M-am interesat, domne, am vorbit cu specialiști, și știu că d-astea, sidiuri, dividiuri, benzi, nu ține ce e pe ele decât cinșpe, dooj de ani, pe urmă se șterge, se duce sulii de suflet. Păi, o carte cât ține? Ține și cinci sute de ani, este? Da nu facem o carte. Știi ce e mai sfântă decât cartea? Piatra, maestre, piatra. Înscrisurile de la împărații romani sunt și acuma pe piatră. Ascultă, băi nea, la Remulus Vascocea, cuvântu e mai tare ca poza, și piatra e mai tare ca orice. În piatră a scris degetul lui Dumnezeu tablele legii pentru Moise.

— Înțeleg. Și vreți să turnați în beton relatarea mea?

— Nu e a ta, domne, ești căzut în cap? Nici nu exiști, băi nea, ai văzut animalele din grădina mea zoologică? Tu nu faci nici cât zebra. Te-am luat că ești scriitor, mi-a zis unii că ești tânăr, da bun. Eu am nevoie să scrii, că altfel o scriam eu, da eu mă pricep să gândesc, nu să scriu, și după ce te plătesc, salut, nu mai ai nicio treabă cu textu.

Pufăit de trabuc. Câinii continuă să latre.

— Beton, zici? O să cumpăr soclu lu Lenin de la Casa Scânteii, nea scriitorule, că e granit suedez, și o să pun să scrie cu laseru pe el, de jur-împrejur, o zi din viața lu Remulus Vascocea. Este că nu-ți dădea prin cap?

Tăcere.

— Da, într-adevăr, domnule Vascocea, nu m-aș fi gândit.

— Păi, da, că cu gânditu mă ocup eu. Ia dă, domne, ăla încoace.

Zgomot de pagini răsfoite. Trec trei minute.

— Ce înseamnă mag...nanim?

— Suflet mare, e din latină...

— Da? Și colții timpului mărunt?

— E o metaforă, dacă nu trăiești sub specia eternității, ca dumneavoastră, te sfâșie, te roade timpul mărunt.

— Pe bune?

Se scurg încă aproape două minute. Zgomot de dosar trântit pe masă.

— Da, un căcat, mai departe e și mai rău, o iei razna de tot. Uite ce e, nea Vali. Ascultă comanda la mine, poți să-ți aprinzi și o țigară, poate așa-ți merge creieru mai bine. Te duci acasă și vii săptămâna viitoare, tot joi, și o facem de la capăt. Da ține minte ce-ți spun. Nu vreau niciun fel de brizbrizuri d-astea scriitoricești, nu vreau să pui cuvinte care nu le știe nimeni, să-mi întorci propozițiile pe dos, să le-nflorești, să pui înainte ce s-a întâmplat după. Treaba ta e să nu uiți nimic din ce vezi și ce auzi și să pui tot pe hârtie. Vreau să fie un scris drept și curat ca lacrima, cu subiect și cu predicat, să se vadă viața mea ca prin geamu de la stradă spălat de maică-mea.

De undeva se aude un televizor.

Cultura triș

Câți dintre dumneavoastră, stimați cititori, mai știu ce e aceea o integrală, dacă au știut vreodată? Dar o derivată? Legile lui Kepler? Legăturile prin punți de hidrogen? Concordanța timpurilor verbale în franceză? Capitala Malaysiei? Câți sunt ferm convinși că în expresia lui Agamiță Dandanache „și să rămân fără coledzi” cuvântul „coledzi”

înseamnă colegiu (electoral), și nu colegi? Că „emul” înseamnă „concurent”, și nu „discipol”? Că un corp mai greu nu cade mai repede?

În orice caz, mai mulți decât adolescenții de azi când vor ajunge la vârsta dumneavoastră. La bacul de anul acesta se trișează parcă mai mult ca niciodată. Elevii copiază pe rupte, profesorii se fac că plouă după ce și-au primit cheta de „protocol” de la părinții elevilor. Uniunea Națională a Studenților propune chiar legalizarea acestei șpăgi. Trioul elevi-profesori-părinți are un dușman comun – programa școlară. Sancțiunile aplicate de minister și inspectorate le par tuturor niște „răutăcisme”, nedreptăți strigătoare la cer ale unor birocrați care-și scot banii chinuind copiii cu tot felul de cunoștințe folositoare la nimic. Ca și pedepsele, care nu pot înlătura cauza fundamentală a examenelor pe furate: falia tot mai adâncă dintre școală și viață.

Idolii, modelele de viață ale tinerilor de azi scoase în față de mass-media, n-au grețuri nici cu matematica, nici cu româna. Ca să-ți numeri banii, trebuie să știi doar adunarea și scăderea. Credeți că „succesurile” Elenei Băsescu i-au diminuat cota de succes printre puștoaice? Gramatica nu face doi bani în fața poșetelor de mii de euro și a superjeepului negru.

Faptul că dl Sorin Oprescu este un doctor Mengele al limbii române îl face mai puțin simpatic? Dl Vanghelie a fost sancționat la vot pentru „almanahe”? Dl Gigi Becali „Sugi p..a” a realizat un adevărat hit pe internet cu această expresie și acum conduce Capitala împreună cu partidul lui Băsescu. Majoritatea covârșitoare a personajelor publice ale zilei de azi au un vocabular de câteva sute de cuvinte și nu sunt capabile să parlească despre altceva decât politicăreală, fotbal, „sentimente” și buletinul meteo. Ce șansă are un pârlit de belfer, care nu poate să apară la televizor decât pierdut în mulțimea greviștilor pentru un salariu decent, să înlocuiască în ochii elevilor un star al zilei vorbindu-le despre poetica lui Ion Barbu? Sistemul de valori pe care îl impune viața noastră postrevoluționară e paralel cu cel predicat în școlile României. Nu spun predat, pentru că nici profesorii care cred în el nu mai sunt mulți. Cultura mijloacelor este înlocuită de cultura scopului. Civilizația tehnologică multiplică și rafinează mijloacele pentru atingerea unor scopuri tot mai bicisnice. Elevul care ține acum la ureche nelipsitul telefon mobil, o adevărată corolă de mijloace, nu crede decât în cultura triș, ca mijloc direct și firesc de a obține hârtia fără acoperire numită diplomă de bac. Nu se va gândi vreodată că

bijuteria de la urechea lui, pe care sub formă de handsfree „invizibil” o folosește la copiat, nu putea fi realizată prin triș.

Problema e, deci, convingerea elevului că majoritatea cunoștințelor care i se livrează la școală nu-i folosesc la nimic. Ce se întâmplă însă când întrebări de cultură generală sunt puse în cadrul jocului pe computer numit Conquiztador, cu punctaje și topuri naționale și mondiale? Se întâmplă că jocul are un succes nebun.

În ultimă instanță, ca să putem stopa cultura triș, în țara în care și concursul pentru copii Pampers e acuzat de fraudă, trebuie să ne asumăm faptul că vine peste noi lumea pe care ne-am dorit-o, dacă nu ne-a plăcut comunismul.

Căci comunismul a fost și o epocă a culturii generale. Capitalismul înseamnă pragmatism și specializare extremă. Vom avea și noi „analfabeții” noștri performanți, așa cum americani foarte eficienți și respectabili nu știu care dintre oceanele de la vestul și estul Americii se numește Atlantic și care Pacific. Ei spun simplu și cinstit: to the sea.

Sindromul imunodeficienței politice

Filmul românesc de ficțiune s-a născut în 1950 cu politicul în el, ca un copil infestat cu HIV încă din pântecul mamei. Viața lui a fost dublată de istoricul bolii. Pe lângă semnele creșterii, în fiecare vârstă au înflorit tumorile, erupțiile, alterările maligne ale organelor interne. Coșurile pubertății filmului românesc au apărut lângă bubele sindromului imunodeficienței politice.

Boogie, adică Bughi, este primul film românesc, după aproape 6 decenii, cu analizele curate. Devirusat politic. Debughizat, ca un soft curățat de bugs – păduchi politici.

În anii ’50 și ’60, s-a practicat din greu propagandizarea filmului artistic – niciun cadru, niciun personaj, nicio replică, nici muzica nu trebuiau lăsate în afara schemei propagandistice dictate de culturnicii comuniști. Mai târziu a început să fie la modă artisticirea propagandei, încercarea de a îmbrăca estetic scheletul propagandistic – *Duminica la ora 6,* de Lucian Pintilie, sau *Să mori rănit din dragoste de viață,* de Mircea Veroiu. Ambele tipuri de film și chiar puținele pelicule cu accente antitotalitare, având în frunte *Reconstituirea* lui Pintilie, au produs un efect pervers în chiar măduva construcției filmice: nimic nu se întâmplă pe ecran pentru că pur și simplu se întâmplă. Totul trebuie să „simbolizeze”, să „alegorizeze”, să demonstreze ceva, un „mesaj” există neapărat, și el depășește musai acțiunea filmului: „E scris adânc. Bate-n ciocoi!”. O umbră metafizică

e obligatoriu să dubleze filmul, care, bun, prost, comunist, anticomunist, este, la urma urmei, umbră pe un perete. Așa a fost învățat spectatorul român să vadă dublu când se uită la un film românesc.

Radu Muntean și scenariștii Răzvan Rădulescu și Alexandru Baciu reglează lentila, în *Boogie,* și ne propun să vedem simplu. Anamaria Marinca și Dragoș Bucur interpretează – excelent – o pereche care a trecut de 30 de ani. Certurile și împăcările lor nu reprezintă condiția cuplului în neocapitalismul românesc actual, nu înfierează lipsa de grijă a statului pentru celula de bază a societății, nu explică faptul că au doar un copil, nu doi, ceea ce dl președinte Băsescu spunea că ne va reduce la 16 milioane până în 2050. E vorba de doi tineri care au fost odată foarte tineri. Boogie și cei doi prieteni ai lui din adolescență (interpretați – excelent – de Mimi Brănescu și Adrian Văncică) nu se întâlnesc ca să discute despre sensul vieții, ca să răstoarne lumea, ca să depene amintiri din noaptea de 21 decembrie 1989 petrecută în Piața Universității și să conspire împotriva establishmentului postcomunist, nici măcar ca să facă politică sau filosofia moralei la bodegă. Ei se întrunesc doar ca să lingă o bere și-un șpriț, ca să facă bancuri și să râdă și de ei înșiși, ca să agațe o gagică și s-o ardă tovărășește toți trei. Pentru prima dată limbajul obscen („Domne, o vezi p-aia, iar ne îmbolnăvim de p..ă sculată”) nu este afișat pe ecran ca o călcare vitejească în picioare a pudibonderiei comuniste, ci ca modalitate naturală de comunicare a unor tineri care nu sunt pe cale de consecință vulgari, răi, depravați sau leneși. Cum nici posterul-șoc al filmului, cu un Dragoș Bucur adamic, aproape gol, alături de soția și copilul său, nu înseamnă că regizorul e obsedat sexual sau stricător de moravuri.

Ca un foarte bun realizator de clipuri publicitare ce este, Radu Muntean nu se adresează cu acest film tuturor românilor și nici nu vrea să pună probleme naționale sau globale. El vizează un public-țintă. Interesant de văzut însă dacă tinerii români până în 40 de ani vor merge în sălile de cinema ca să se vadă pe ei înșiși.

România Actualități

14 noiembrie 2008, ora 22.15

Ion Antonescu, 56 ani, șoferu la ambulanța specială cu scule dă peste suta dă mii dă ieuro pă ea, a ieșit dân tură. Dar însă el nu să duce acasă, că n-are la cine să să ducă, stă singur într-un bloc dân Ghencea. A avut un mârtan, îl chema

Găvozdea, și i-a murit, că a căzut dă la balcon și i s-a rupt ficatu. Atuncea Ion Antonescu nu să duce acasă, stă și bea cu sora Sidonia, care e cea mai bătrână dân spital, adică nu e niciuna mai bătrână ca ea, care-i și la pensie, da mai lucrează. Adică Ion Antonescu bea și sora Sidonia nu bea, ea vorbește. Zice dă bărbații ei, că a avut trei. Îi înjură pă doctoru Berchea și guvernu care-i dă pensie mică, adică dă ce îi dă ei pensie mică și la polițiști le dă logane dă cinzej dă mii dă ieuro. Ion Antonescu bea matrafox cavadoro, un strop dă eleganță în viața ta. Cam la juma dă oră îi toarnă și lu sora Sidonia, că are două păhăruțe, bea cavadoro cu păhăruțe, îi zice hai noroc și sănătate și îi ciocnește păhăruțu lu sora Sidonia. Pe urmă ea nu bea, dă cinci ani dă zile dă când stă noaptea cu Ion Antonescu n-a băut niciodată și bea el și paharu ei. Da nici Ion Antonescu nu vorbește, zice decât hai noroc și sănătate. Odată îi curgea niște lacrimi cât boaba dă strugure.

Întotdeauna pă la trei, pă șoferu dă la ambulanța specială, Ion Antonescu, îl ia capu. Dă cu pumnu în masă, să ridică în picioare și iese în curtea dân dos dă la spital. Să proptește în față cu zidu la morgă și strigă cât poate gardă valiniați. Gardă valiniați, gardă dreipți! Gardă, la uochi arm! Fuoc! Fuoc! Fuoc! Salută cu mâna la chipiu, strigă români vă ordon treceți Prutu! și cade secerat cu mâna la piept. Stă două-trei minute întins pă asfalt, mai vine câteodată câinele Pușcărie să-l miroasă, pă urmă să ridică și comandă iar: gardă valiniați, gardă dreipți, fuoc! Nu strigă întotdeauna români vă ordon treceți Prutu, mai strigă și trăiască România, da mai rar. Când cade împușcat a patra, a cincea oară, nu să mai ridică. Vine sora Sidonia cu careva și-l cară înăuntru. Odată s-a-mpușcat și s-a sculat dă unșpe ori, da după trei sticle dă cavadoro un strop dă eleganță în viața ta și era și frig. A stat patru ore în reanimare până l-a pus doctoru Berchea pă picioare.

1 decembrie 2008, ora 7.15

Șoferu Ion Antonescu intră în garaj cu un miros dă ars în nas. Dășchide ușa din spatele la ambulanță și-l dă jos o bufnitură dă fum și vâlvătaie. Fuoc! Fuoc! Fuoc! strigă Ion Antonescu cât îl țin bojocii. Românii nu mai trece Prutu. Doctoru Berchea își mai pune niște cafea și îi zice lu sora Sidonia: I-auzi-l, mai are gloanțe și dimineața, nu s-a-mpușcat destul aznoapte. Și nici trăscău credeam că nu mai are strop. Un strop dă eleganță în viața ta.

Ni orighinalnoe

Ceilalți se duseseră în oraș să bea șampanie gorbaciovistă, de șapte ruble, să stea tolăniți în aer liber, pe canapelele jegoase și să se holbeze la ansamblul folcloric de dans din buric al RSS Uzbece. Mie mi-era cam lehamite. Într-o zi întreagă de hălăduit prin fieful lui Nastratin Hogea, nu văzusem, printre atâtea moschei și medrese cu motive geometrice mozaicate, repetate la nemurire, decât un singur lucru interesant: un soi de arculeț de triumf de prin secolul zece, care își schimba culoarea în funcție de momentele zilei. Totul rezulta din reflexiile pe cărămizile aparente, așezate în anumite combinații unghiulare. Acum însă, din toată Buhara nu mă mai interesa decât să beau bere și să le vrăjesc pe Neli și pe ghidă. Ce tineri eram, mai ales eu...

Tocmai începusem să ne apropiem de consens. Individul a bătut o dată scurt și-a și intrat – ușa era mereu descuiată, întrucât se fâțâiau tot felul de clienți pentru cămășile, adidașii, fustele și treningurile pe care le căram cu noi. „Što tam pradavati?” – scuipă din prima gușterul pe sub mustăcioară. Era subțirel, negricios, sârmos și părea al dracului. „Păi, ce se vede” – zic cu un entuziasm de motan după ploaie, arătând din ochi movilițele de boarfe. Ipochimenul aruncă o privire radioactivă către Neli și ghidă, pe urmă mai aruncă una și începe să pipăie. Boarfele. Într-un târziu se oprește la o pereche de adidași de mușama, imitație de vinilin, luați de mine de pe Lipscani și agrăiește: „Ni orighinalnoe”. „Da ce-ai vrea?” „Orighinalnoe, Adidas, Gamburg!” Ba pe-a mă-tii, dacă aveam adidași de la Hamburg, crezi că veneam să ți-i vând ție, în mahalaua asta de deșert? Mai prețăluiește câte ceva, clatină din cap, mormăie: „Ni orighinalnoe...” și pe urmă se duce glonț spre Neli, care avea o ie „orighinalnoe” de toată frumusețea. „Neli, mamă”, zic părintește, „gagiul vrea bluza de pe tine. O dai?” „Depinde cât dă.” Mă apuc să mă tocmesc, dar mă lămuresc rapid. „Neli, mamă, uite ce e, domnul te vrea pe tine, nu bluza.” „Da, da”, încuviințează fericit pupăzoiul, cu ocularele conectate la pectoralii lui Neli, „rumunsco jenșina, ocien secsualnaia”. „Auzi, Neli, zice că îi placi.” „Ai înnebunit, cum o să mă duc cu aschimodia asta de turc?!”

Încerc să mă binedispun. „Ascultă, Gingis-Han, ele două sunt proprietatea mea, așa că întrebarea e: cât dai? Și nu ruble, nu mă interesează. Valută ai?” M-așteptam să-l tai, dar Gingis nu se pierde cu firea, „Ia barmen, u minia denghi”, zice și extrage cu o mișcare reptilină din geacă un teanc grăsuț și verde. Hopa, îmi zic, se-ngroașă gluma. „Neli, mamă, ia uită-te tu mai atentă la domnu, nu găsești că-i un bărbat bine? Are și mustață...” „Dă-l dracului, nu vezi că-i un

vierme păros?” Avea dreptate. Fată de caracter. Oftez: „Păros, păros, da nu vezi ce posedă, oameni ne facem...”. Nervii lui Neli cedează. Îi dau lacrimile. „Dacă vrei așa de mult banii ăștia, de ce nu te duci tu cu el?”

Ajunge. Trebuie să închid taraba. „Califule, n-ai noroc, nu te vrea. Da nu fi trist, ai văzut, la noi, la români, nimic nu e orighinalnoe. Nici Neli. Prin urmare, caută-ți la Gamburg.”

P.S.

În interviul publicat zilele trecute în Gândul, i-am pus filosofului credincios Andrei Pleșu o întrebare pe care a declarat că n-o înțelege: „Dacă Dumnezeu ar alege să vi se adreseze pe internet, ce nickname credeți că ar folosi?”. În situația d-lui Pleșu par a fi destui cititori, credincioși sau nu. Prin urmare, mă explic.

Dumnezeu poate să se adreseze oamenilor sau unuia singur în ce mod crede El de cuviință: prin semne cerești, în vis, prin gura unui boschetar, printr-o carte divină sau prin culorile unui amurg. Sau prin internet. Adevăratul Nume al lui Dumnezeu este interzis cunoașterii umane în toate religiile. Toate numele pe care i le știm, Dumnezeu, Allah, Iahve etc., sunt doar substitute. Prin urmare, pentru a stabili dialogul pe net cu un om, cu tine, Cel de Sus își va lua un nickname. Acest Pseudonim va fi ales de divinitate în așa fel încât să rezoneze numai cu tine, să deschidă numai în tine un canal de comunicare, să te facă să înțelegi că vorbește cu tine chiar El. Poate fi un cuvânt sau o expresie din miezul ființei tale, nebănuită de nimeni – dacă ar fi stat de vorbă, de pildă, cu cetățeanul Kane, nickname-ul lui Dumnezeu ar fi fost Rosebud. Mai mult, acest cuvânt-cheie ar putea exprima ceva ce nu conștientizezi cu privire la adevărata ta natură – te crezi un viteaz, dar pseudonimul sub care ți se adresează Dumnezeu te dezvăluie ca pe un impostor laș. Și numai tu vei ști asta.

De fapt, l-am întrebat pe domnul Pleșu, într-un mod legat de ideea credinței în Dumnezeu: „Cine credeți că sunteți, la 60 de ani, domnule Andrei Pleșu?”.

Dacă există și dacă comunică, cred că Dumnezeu își alege câte un nickname pentru fiecare.

Domnul Găunoiu

Domnul Găunoiu îți este cea mai voitoare de bine ființă de pe această lume. Nu mama ta, nu tatăl tău, nu frații și surorile, nu copiii tăi se gândesc cel mai mult la tine și te iubesc cel mai mult, ci domnul Găunoiu. Toți cei apropiați ție

mai au și zile proaste, când îi superi, când te enervează, când pot să-ți întoarcă spatele sau să-ți dea o palmă – domnul Găunoiu niciodată, dragostea și grija lui de neclintit te învăluie în fiecare clipă într-un abur cald, mângâietor, cetățene.

Dacă se întâmplă să mori sau să fii mutilat în mină, în explozia metanului aprins de ticăloșie și frică, domnul Găunoiu se aruncă în avion, în elicopter, în Mercedes și vine degrabă să consufere la căpătâiul tău, nu cumva să se închidă rănile prea repede sau să-i ia altul fața la țuțuroiul lacrimilor. Căci domni Găunoiu sunt peste tot, unii te omoară în reluare, alții, sau aceiași, te plâng în direct. Cu aceeași voce gravă cu care ceruse odinioară să facem zid, aici, în România, în fața găurii negre de la Geneva care poate să-nghită lumea, domnul Găunoiu reclamă acum doliu național pentru minerii uciși de protecția muncii lipsă. Tu, cetățene, ai putea să zici că atunci trebuie decretat doliu național în fiecare zi, că trebuie să punem dungă neagră pe tricolorul ținut mereu în bernă pentru miile de români omorâți cu zile în spitale criminale sau sfârtecați pe autostrăzile lipsă ale patriei de o circulație scăpată de sub controlul oricărei autorități.

Pentru că te iubește și te protejează, domnul Găunoiu n-o să-ți spună că ești prost.

Cu cât disprețul domnului Găunoiu pentru populime e mai mare, cu atât teatrul afectuos și mărinimos pe care îl joacă e mai gros. Când consideră că populețul, viu sau mort, nu-i mai e de niciun folos, expresia de duioșie umedă a feței domnului Găunoiu basculează fulgerător într-un rânjet vag. În adâncul sufletului, în găurica neagră din centrul ființei sale, domnul Găunoiu nu e cu adevărat fericit decât atunci când poate să se pișe în capul celorlalți. Când rămâne cu subalternii și cu servitorii pe care poate să-i înjure vârtos trimițându-i după țigări și primind în schimb recunoștința lor umilă, când soarbe teama respectuoasă din privirile celor care îl înconjoară, când pune bolnavi de stomac să se uite la el cum înfulecă. Viața lui e alcătuită din bucurii mici, dar intense: insul care-i cară servieta, bodyguardul care-i deschide și îi închide ușa când iese și când intră în mașină, potrivitul bucilor enorme pe bancheta de piele bej a limuzinei negre. De mic a visat să fie peste ceilalți, să aibă o serie specială la buletin, un număr mic la mașină, să stea într-un căsăune din Primăverii sau din Pipera. Toate astea i se cuvin fiindcă e deștept, cel mai deștept, un geniu plictisit printre imbecili, dacă nu se năștea în țara asta de rahat, acum el ar fi fost președintele Americii, nu ciorela aia de Obama.

Dacă într-o tocşoială televizată cineva vorbeşte neîntrerupt mai mult de un minut în prezenţa lui, domnul Găunoiu ia asta drept o insultă la adresa inteligenţei sale. Să compătimească populeţii care mor de foame şi să susţină o demonstraţie cu argumente sunt înjosiri la care e silit ca să ia voturi – după ce pleacă de la televizor se duce şi-i spune vreunui ţucălar de-al lui de la partid: „Gică, dă-ţi două palme!" şi se înfioară de plăcere când Gică se execută cu „Da, să trăiţi, şeful". Adevăratul semn al puterii nu e să convingi demonstrând ceva, ci să poţi impune celorlalţi arbitrarul, absurdul, grotescul, şi ei să-l înghită fără să crâcnească. Sau să faci o glumă: „În 77, când era prim-ministru Verdeţ, minerii l-au arestat în subterană, ăştia de-acum nimic, nimic!..." şi să râdă toţi cu sârg.

Tragedia de la Petrila e nimic pe lângă chinurile domnului Găunoiu când nu mai e ce-a fost. Când slugoii încep să-l privească îndrăzneţ în ochi şi, în plin proces de recâştigare a demnităţii, îi răspund: „Da, să trăiţi!" în loc de „Da, să trăiţi, şefu!". Când se împuţinează maşinile, trepăduşii, când scade forfota în jurul lui şi invitaţiile la televizor sunt tot mai rare. Domnului Găunoiu îi e mai frică de revenirea în rândurile iubiţilor lui concetăţeni, decât de moarte. Atunci începe să te agaţe cu disperare pe holuri, în aeroport, la cârciumă, când duci lingura cu ciorbă la gură sau în pragul closetului, şi îţi livrează gratis povestea faptelor lui de arme, pe care nemernicii de-acum nu i le recunosc.

Şi nu v-am povestit nimic de Găunoaia.

Butch Călin şi dansul politic

Există persoane care îşi îngrijesc drăgăstos o parte a corpului, unii mâinile, alţii faţa, alţii podoaba capilară. Dl Călin Popescu Tăriceanu îşi întreţine, îşi răsfaţă, îşi dezmiardă aproape cu religiozitate bucile. Dosul său de vier domestic sau rinocer fără corn e enorm, bombat, explodând de sub coada sacoului, cere parcă intrarea cu spatele, în marşarier a premierului încă în exerciţiu la conferinţele de presă sau în palatul Victoria, bucile anticipându-i şi rezumându-i astfel personalitatea.

Cei care nu vor să priceapă asta se miră ca proştii. Ei zic că e greu de înţeles cum poate fi atât de neruşinat, de nesimţit un ins vârât în fruntea Guvernului României printr-o manoperă politică de colţul mesei, un ins care a ajuns să împărăţească guvernul-caltaboş, cel mai jalnic executiv postdecembrist, şi care abia-abia a intrat acum în Parlament pe coate şi genunchi, să ceară drept condiţie-beton a

negocierilor întreprinse de un PNL cu 18% Tăriceanu prim-ministru în continuare.

Or, răspunsul e foarte simplu, am scris acest mic articol ca să-l pot enunța: dl Tăriceanu nu vrea înalta funcție pentru sine, ci pentru bucile sale. După patru ani în fotoliul de premier, s-au atașat și ele de căușul moale, cuprinzător, de plușul care le îmbrățișează tandru, chiar și de ușorul scârțâit cu care sunt primite și salutate la despărțire. Care dacă ar fi definitivă, le-ar produce un stres greu suportabil, le-ar micșora și le-ar smochini, dosul d-lui Tăriceanu ajungând să arate ca o față devastată de criză.

Cât despre cei care ar fi dorit sincer în aceste zile ploioase de toamnă contactul bucilor d-lui Tăriceanu cu o baltă sau cu asfaltul patriei, premierul a lămurit chestiunea: ei nu pot fi decât comuniști sau slugile lui Băsescu.

„A balc hâto Băsescu biștoghan”

Interviu cu Excelența Sa Buro Geir, ambasadorul Republicii Cașghiria la București

— Excelență, se împlinește un an de când v-ați început mandatul și cred că aveți o viziune formată asupra politicii din România, dacă ne gândim și că Republica Cașghiria a traversat în ultimele decenii o perioadă de tranziție foarte asemănătoare cu a noastră, inclusiv criza. E criză, hârtia costă, așa că voi intra direct în subiect, în subiecte. Prima întrebare. Dl Mircea Geoană a fost făcut prostănac de către dl Ion Iliescu. Între timp, dl Geoană a devenit președintele PSD. Acum este și președinte al Senatului României și vicepreședinte CSAT. Credeți că este suficient pentru ca această poreclă a d-sale, Prostănacul, să fie uitată ori transformată în renume, sau dl Geoană trebuie să devină președintele României pentru asta? Sau, nici atunci?

— Hu. Rumber vek se dâh bambaloi Geoana custrumpâc uc vul macița zerbe saraclân Rumania. A vul rașmano prive, a vul ștromfoibăl Iliescu, tutbi se buștempe Mitrea, mapricâi ugle PSD. Cerasâtagul bre limbe bambaloi Geoana.

— Într-adevăr, bre limbe, Excelența Voastră. A doua întrebare. Considerați că prin căderea în cap, în direct, de la 2 m, în zorii carierei sale politice, dl Emil Boc și-a neutralizat ritualic orice prăbușire ulterioară din fruntea partidului, din fruntea guvernului, din poala d-lui Băsescu sau împreună cu ele? Sunteți de părere că apariția bancului cursa Tarom București-Cluj se prăbușește, dl Boc supraviețuiește, fiind găsit în cutia neagră a avionului este un semn bun sau rău pentru viitorul său politic?

— Za. Berek to sul Băsescu mâstrangoana, uc dâh șoți preşofâț Boc. Saraclân Rumania, a bale hâto Băsescu biștoghan. Sun vek berbuști, sun dosţernaica. Băsescu biștoghan, bambaloi Geoana, preşofâț Boc.

— Sunteți foarte categoric, Excelență, d-le Geir. Cercetări genetice de ultimă oră, întreprinse la Universitatea din Boston de laureații Nobel Narendra și Monopoli demonstrează că încrucișarea dintre porc și măgar, multă vreme considerată imposibilă de către știință, este posibilă. Animalul rezultat, numit raguiț, deocamdată doar o imagine pe ecranul computerului, provoacă privitorului, prin asociațiune de idei, viziunea unei progenituri rezultate din cotârceala PSD-PD-L. Considerați că o asemenea creatură poate trăi bine? Ar fi ea un monstru sau un pas înainte pe scara evoluției politice?

— Hu, hu. Ștembuloi mu pastrondaş, se dâh ştembuloi, uc mârste Caşghir, uc vare sipe ştonc Rumania. Mascâsplas ugle lambaula Udrea.

— Într-adevăr, Excelență, este important în această încrucișare cine e măgărița și cine porcul sau cine e măgarul și cine scroafa. D-le Geir, considerați că ședințele de guvern ar trebui să aibă loc de regulă la restaurantul Jariștea cu dl președinte Băsescu în capul mesei? Credeți că înainte de a fi buni români și buni miniștri, membrii cabinetului trebuie să se dovedească buni meseni? România suferă de un sindrom mesianic sau/și de un sindrom meseanic?

— Za. Biștoghan Băsescu mârste uc nastramônd, vek pustrûmpaz Jarițtea, sițe bastrongoț Caşghir prabu lambaula Udrea. Saraclân Europa dib PSD-PD-L ştonc Rumania.

— În această ipoteză, ştonc Rumania deci, cum comentați recenta hotărâre a Guvernului Boc de a redacta hotărârile de guvern, inclusiv cele de urgență, și pe față, și pe dos, ca măsură de economie anticriză?

— Hu.

— Mulțumesc. Și o ultimă întrebare, Excelență, d-le Buro Geir, și vă mulțumesc pentru timpul acordat. În Republica Caşghiria, legea le dă dreptul cetățenilor să cheme în judecată guvernul pentru promisiunile făcute în campanie, cu condiția să prezinte dovada că au fost la vot. Sunt cunoscute cazurile în care votanți din Caşghiria, individual sau în grup, au obținut despăgubiri considerabile pentru înșelăciune în convenție. Considerați că s-ar putea introduce și în România o asemenea lege?

— Hu, hu, za, za. Ştonc Rumania.

— Excelență, încă o dată vă mulțumim și vă urăm la mulți ani, Dumneavoastră și poporului caşghir prieten.

A consemnat Cristian Tudor Popescu

Amorul artei

În tot balamucul săptămânii trecute, au fost știri care m-au făcut să zâmbesc, altele care mi-au smuls o înjurătură. Știrea că zeul olimpic Michael Phelps a fumat canabis cu bongul, deja beat, în văzul lumii, la o petrecere studențească, mi-a dat niște neuroni cap în cap. Îl vedeam pe acest sportiv excepțional ca pe un îndrăgostit de disciplina sa, înotul, trăind în sutimea de secundă cât trăiesc alții într-un an, un om-amfibie pentru care mângâierea apei pe trupul lansat torpilă spre record e drogul suprem. „Mănânc, dorm și înot. Asta e tot ce fac în fiecare zi”, declara Michael la Beijing. L-am crezut, în naivitatea mea de care sper să nu mă vindec niciodată. Acum, trebuie să fac față imaginii unui Mike Gălăgie care bea zdravăn, umblă însoțit de un cârd de pisi și trage pe bot. Aflu că la 19 ani, prins beat la volan, a primit 18 luni de muncă comunitară și 250 $ amendă. Se mai întâmplă, dar nu pot să nu mă gândesc acum la Phelps ca la un om profund nefericit, chinuit în timp ce înoată. Dotarea formidabilă pe care o are de la Dumnezeu sau de la natură poate să fie și o povară pentru el. Acesta o fi, de fapt, Phelps cel adevărat, un se bagă-n seamă alcoolic și drogat, care s-a simțit ca-n lagăr în cantonamentele de pregătire pentru cele 14 medalii olimpice de aur, și acum a scăpat în ce-l interesa, cânepă și pițipoance?

Cu ani în urmă, când am auzit că modelul meu, Björn Borg, după ce s-a lăsat de tenisul mare la 26 de ani, a început să râme ca porcul în whisky, femei și cocaină, m-a durut aproape fizic. În cazul Phelps, surâd filosofic. Iar dacă aș pune în discuție problema responsabilității morale a unui mare campion, idol al tinerilor, care tind să-l imite în toate, ar trebui să râd de mine însumi. Adrian Mutu mi-a replicat într-o discuție televizată, pe vremea prafului alb: „Da' ce, le spun eu să facă ca mine? Vreau să-mi trăiesc viața cum vreau și fiecare face cum crede”.

OK, dar am și eu voie să-l iubesc și să-l respect nu pe un fotbalist român, ci pe americanul Pete Sampras, care, la 31 de ani, după ce câștigase pentru a nu știu câta oară US Open și se retrăgea plângând, dar neînvins, din tenis, a răspuns la întrebarea „Vei bea acum un pahar de șampanie?” cam așa: „Nu știu, să văd ce spune dieteticianul”.

Și să fiu convins, cu naivitatea de care vă vorbeam, că Rafael Nadal nu se dopează. Nicio injecție din lume nu-i poate da spaniolului îndemânarea unică de a lovi mingea și a

face punct ca marii baschetbaliști din NBA, aparent fără nicio „tehnică”, oprit într-un picior sau căzut în fund. Nicio injecție din lume nu poate șterge faptul că sportivul care se dopează fură, este un hoț, un trișor, și se comportă ca atare. După extraordinarele secvențe de la sfârșitul Openului Australian, Nadal a primit cel mai prestigios premiu spaniol, acordat de prințul de Asturia pentru Sport pe 2008; mulțumind, Rafa a cerut ca premiul să-i fie acordat anul viitor lui Roger Federer, „un jucător de tenis și un om excepțional”. Rafael Nadal dovedește că respectă și iubește enorm sportul pe care îl practică; un om pe cât de dârz, pe atât de demn și onest ca el nu poate avea nicio tangență cu drogul.

La aproape 37 de ani, Sampras a jucat câteva seturi, pe bune, cu Federer. I-a făcut față fără probleme numărului 1 mondial, elvețianul declarând scurt după meci: „Încă e foarte tare”. Revin în bazin: cui poate să îi mai facă față Ian Thorpe „Thorpedo”, campionul de la Sydney și Atena, mai gras cu 20 kg la doi ani după ce s-a lăsat de înot? Ce mă zgârie pe creier în imaginea unui Thorpe șunculos, în slip, zâmbind tâmp pe malul mării, mândru de noul său record? Sau a unui Ruud Gullitt, supervedeta de odinioară a lui AC Milan, gravid în luna a noua? Că despre Mike Tyson, ajuns la dimensiunile unui luptător de sumo, nu poți să te întrebi decât dacă a băgat de seamă.

Cred că, paradoxal sau nu, oamenii aceștia nu iubesc cu adevărat sportul în esența lui, care transcende performanța, banii sau gloria – viața sportivă, plăcerea de a te mișca, echivalentă cu aceea de a citi o carte, a asculta muzică sau a vedea un film. La vechii greci, a nu ști să înoți era o dovadă de incultură. Cum s-or numi cei care știu să înoate și să alerge, dar decât s-o facă gratuit preferă să se îmbete sau să se îndoape? Dumnezeu nu alege când aruncă talentul din cer.

N-o să apuc ziua în care Nadal și Federer, cu pletele încărunțite, dar având aceleași siluete ca astăzi, vor juca tenis la o margine de lac, cu doar câțiva prieteni ca public, hotărâți și atunci să dea totul, așa, de-amorul artei. Dar știu că ea va veni.

Rosebud

Mă bucur, pur și simplu mă bucur, că, dacă nu l-au premiat străinii, *Restul e tăcere a* lui Nae Caranfil a luat o pălărie de premii la „Oscarurile” românești, Gala Gopo. Așa că simt nevoia să vă mai spun câteva lucruri despre acest film pe care l-am iubit de la prima vedere.

• *Dacii, Columna, Mihai Viteazul, Mircea* și alte filme de mapă și spadă, cu dosar verificat de Partid, care fac și astăzi gloria rafturilor cu DVD, nu pot toate la un loc să mă facă să mă simt român mare, așa cum reușește *Restul e tăcere* de Nae Caranfil. Există câteva capodopere în istoria cinematografului românesc, există și niște filme bune, dar toate arată o Românie stingheră, undeva în Est. Țara din *Restul e tăcere* e o Românie europeană, cu tot antisemitismul, corupția, vizionarismul și nebunia care bântuie personajele, ele se mișcă în spațiul și timpul continental.

• Când îl văd pe Carol I, întruchipat memorabil de Al. Hasnaș, pe partitura lucrată la milimetru de Nae Caranfil, mă frisonează gândul că România chiar a fost un regat, ca-n legende, că a avut un rege, așa ca Franța sau Spania.

• Asemenea lui Robert Zemeckis în *Forrest Gump,* Caranfil creează o ucronie, o buclă temporală plină de vraja neființei târându-se pe buza realului, de parfumul lui nu va fi fost să fie. Zemeckis pune inventarea rock'n roll-ului pe seama dansului de paralitic în curs de vindecare al lui Forrest; Caranfil imaginează un monolog sfâșietor al mamei căreia i s-a smuls băiatul de la piept pentru a fi trimis în războiul Independenței pe care marea tragediană Aristizza Romanescu îl spune dintr-o suflare, nesuportând să facă simplă figurație printre femeile care jelesc. În filmul din 1912 al lui Grigore Brezeanu, pe care îl putem vedea și astăzi, Aristizza rămâne mută printre figurante. De ce aparatul de filmat n-a surprins teribilul moment al marii actrițe? Pentru că ploua și tehnica de atunci nu funcționa pe ploaie, închide Caranfil bucla, lăsându-ne pe peliculă echivalentul în imagine al sunetului versurilor lui Nichita Stănescu: „Tristețea mea aude nenăscuții câini/ Pe nenăscuții oameni cum îi latră”.

• *Restul e tăcere* e și filmul conștiinței de sine a cinematografului românesc. Cu largul concurs al aparatului comunist de propagandă, începutul filmului românesc a fost plasat în memoria colectivă în 1949, anul difuzării primei pelicule proletcultiste, *Răsună valea,* de Paul Călinescu. O jumătate de veac de cinema românesc, plin de naivități și influențe străine prost asimilate, dar o jumătate de veac, a fost ștearsă din istorie, operația inversă adăugirii artistice caranfile. Ca și cum unui om i-ai șterge copilăria pentru că pe atunci făcea prostii. Producătorul Leon Negrescu privind melancolic cum arde filmul realizat de concurența franceză, incendiat de vajnicii jandarmi români: „Ar fi trebuit totuși să-l văd. Poate era un film bun”. Dorința plină de dispreț a Aristizzei Romanescu de a fi într-un „film de cinema”, care are doar calitatea de a-i păstra imaginea pentru posteritate,

ceea ce marele teatru al veacului XIX, veacul lui Matei Millo, al lui Constantin Nottara, nu avea cum s-o facă. Fantasmagorica, dar fascinanta idee a lui Leon nebun de a se arde toate filmele produse de el pentru a plăti cu argintul din emulsia fotografică uriașele datorii care îl sugrumau. Aceste momente minunate, și altele, încărcate cu „sense of wonder", reconstruiesc în capul meu copilăria pierdută a filmului românesc. Și propria-mi copilărie cinematografică, plină de filme rusești „Niemțî na ulița!", de tineri ilegaliști luptând cu Siguranța și tovarăși juști demascând elementele descompuse. În flăcările de final, arde pentru a se naște din cenușa filmului lui Nae, *Rosebud*-ul meu de cinefil român.

Cremă de mandarine. Oriental

În 1969, anul în care Lucian Pintilie realiza *Reconstituirea,* ecourile '68-ului revoluționar răzbăteau și în România. Cehoslovacia invadată de Armata Roșie, tinerii cehi și slovaci apărând Primăvara de la Praga cu bâte, pietre sau mâinile goale în fața tancurilor și AKM-urilor; China, plină de sânge și groază, în urma vânătorii de intelectuali lipsiți de apărare în fața sălbaticelor Gărzi Roșii, operațiune cunoscută sub numele de Revoluția Culturală. La Chicago, sute de polițiști sparg cu brutalitate o demonstrație de proporții împotriva războiului din Vietnam transmisă la TV. Nu numai tineri, chiar și copii sunt călcați în picioare. La Paris, Sorbona e pentru prima dată închisă în cei 700 de ani de la înființare. Sute de mii de studenți năvălesc în stradă în întreaga Franță, înfruntând forțele de ordine într-un aproape război civil. Sute dintre ei sunt răniți și arestați. De peste tot, o imagine apărea tot mai pregnantă, impunându-se conștientului colectiv: tânărul slab și pletos, cu mâinile goale, întruchiparea libertății și firescului în relațiile omenești, strivit de insul înarmat și în uniformă în spatele căruia se disting cravata, burdihanul și rânjetul establishmentului politic sau administrativ.

Premiera *Reconstituirii* are loc pe 5 ianuarie 1970. În februarie, în Italia iese pe ecrane *Anchetă asupra unui cetățean mai presus de orice bănuială* de Elio Petri. Prima critică dură la adresa autoritarismului obtuz al aparatului polițienesc, cap de serie al cinematografului politic italian din anii '70. Premiul special al juriului la Cannes, Oscarul pentru film străin. Pe 26 februarie 1969 apăruse *Z* al lui Costa Gavras, radiografie a strivirii individului de către mecanismele statale care ar trebui să-l apere. Și el primise Oscarul.

Cronica moravă, filmul lui Vojtech Jasny, terminat după invadarea Cehoslovaciei, vorbește despre distrugerea unor destine și a relațiilor interumane de către activiștii comuniști parașutați de la Centru. Filmul este premiat la Cannes și interzis în Cehoslovacia, ca și *Reconstituirea* în România, până în 1989.

A tanu (Martorul) în regia lui Peter Bacso, satiră corozivă la adresa comunismului ungar din „obsedantul deceniu”, interzis vreme de 10 ani în țara vecină, răzbate în cinematografe în decembrie 1969. Jozsef Pelikan, simplu cetățean, pașnic paznic de dig, nicidecum un revoluționar, este arestat sistematic pentru că înțelege să se comporte normal. „Viața nu-i un tort cu frișcă” îi spune lui Pelikan colonelul Virág (Floare). În anii ’80, filmul circula pe casete video pirat în România cu mare succces „underground”.

În Iugoslavia, în iulie 1969, *Borba,* ziar al Partidului Comunist, publica articolul avertisment pentru cineaști „Valul negru în cinematografia noastră”. Organul atrage atenția asupra preferințelor tot mai pronunțate ale cinematografiei iugoslave pentru mizerie, disperare, depresie, violență, preocupări vicioase. Se deplâng „lipsa de obiectivitate” și neglijarea „realizărilor luminoase” ale construcției socialiste. Ceea ce nu-l împiedică pe regizorul Dusan Makavejev să realizeze în 1970 *W.R. Misterele organismului,* pe care îl definește așa: „Comedie neagră sau grotesc științifico-fantastică sau documentar sau pop-quiz sau eseu filozofic sau circ politic sau colecție privată a obsesiilor politice și sexuale ale lui Makavejev”. În timpul proiecției de la Cannes, când pe ecran apare un penis în erecție și apoi portretul lui Stalin, delegația sovietică părăsește sala.

Acesta este, în linii mari, contextul european și mondial, politic și cinematografic în care apare *Reconstituirea.*

Anul 1970 marchează în România maximul liberalizării începute în ultimii ani ai dictaturii lui Gh. Gheorghiu-Dej, după care, odată cu „Tezele din iulie 1971”, Ceaușescu trece la o restalinizare care ne va singulariza față de țările din Est și, finalmente, chiar față de Moscova. Apar cărți despre „obsedantul deceniu”, la început de domnie Ceaușescu are interesul ca perioada Dej să fie criticată, se poate strâmba din nas în fața clișeelor proletcultiste, cântă Phoenix, intelectualii încep să iasă din statutul dubios, de pușcăriași sau pușcăriabili politici, iar România să se occidentalizeze cătinel, datorită circulației mai libere a indivizilor, informației și valorilor culturale.

Filmul lui Pintilie este cea mai avansată încercare antisistem din cinematografia epocii comuniste în România.

Totodată, este și cel mai aproape de sincronizarea cu evoluțiile socio-estetice din Vest, deziderat mereu neîmplinit al spațiului românesc, nu numai în perioada comunistă. Nu ar fi putut să apară decât în momentul 1970 – până în 1965 nu s-ar fi putut naște, după 1970 a fost interzis.

În cariera cinematografică a lui Lucian Pintilie, ecranizarea nuvelei lui Horia Pătrașcu a însemnat o ruptură. Filmul precedent, *Duminică la ora 6,* era un exemplu de ceea ce începuse să se întâmple în cinematografia românească odată cu *Valurile Dunării* (Liviu Ciulei, 1960) – în locul *propagandizării* obstinate a fiecărui centimetru de peliculă plătită cu banii poporului, fenomen specific anilor ’50, apare *artisticizarea* propagandei. Regizorul are la dispoziție un scenariu cu lupta comuniștilor în ilegalitate, demonstrativ, „educativ” și găunos, pe care se străduiește, folosind mijloacele cinematografului, să-l apropie măcar formal de artă. Pintilie creează un spațiu alb-negru, auster, arid, încărcat de fatum, în care încearcă să esențializeze tragedia personajelor lui Dan Nuțu și Irina Petrescu. Nuțu este înaintemergătorul „invers” al lui Vladimir Găitan în rolul Ripu din *Reconstituirea.* Privirea pură pe care o întoarce unei lumi brutale, mereu la pândă, anunță opțiunea încăpățânată a lui Ripu de a nu se trăda pe sine, chiar cu prețul desființării – este un tip de personaj pe care îl vom întâlni mereu la Pintilie.

Duminică la ora 6 are momente de cinema antologice: plimbarea celor doi tineri sărăcuți pe lângă terenurile arenei de tenis Doherty, de unde se aud scorurile în englezește, fifteen-love, thirty all, forty-fifteen sau achiziționarea „șmokingului” și rochiei de mireasă pentru „căsătoria mea cu domnișoara Niculina Vrajbă”, dar rămâne un film „aliniat” ideologic.

Încă de la prima secvență, *Reconstituirea* anunță absența oricărui compromis sau deghizament. Sobrietății din *Duminică la ora 6* i se suprapune sarcasmul enorm. După ce exersase pe terenul retoricii eroismului comunist, acum Pintilie nu alege să construiască o retorică anticomunistă – în întreaga *Reconstituire* nu se rostește vreodată cuvântul Partid. Singura referire explicită la fixațiile anticetățean ale aparatului comunist este „unchiul din Mexic”, ruda din străinătate pentru care ar putea fi arestat doctorul Paveliu, lucru pe care acesta îl sugerează întinzând patetic mâinile ca pentru a i se pune cătușe. În schimb, personajele adunate pentru câteva ore în petecul de lume dintre munte, lac și calea ferată sunt toate marcate de radiația roșie izvorând dintr-un centru invizibil.

Ceea ce face din *Reconstituirea* un remarcabil film de autor este modul în care Pintilie creează tensiunea, apăsarea absurdului, disconfortul moral – nu atât prin dialoguri mai mult sau mai puțin „filosofice", cât prin asocierea sunetelor replicilor curente și tăcerilor cu imaginile într-o poetică cinematografică pe care o vom regăsi în filmele de mai târziu, niciodată însă închegată atât de puternic și expresiv. Ce presiune exercită liniștea de pe ecran după minutele în șir în care claxonul defect al Gaz-ului a sunat înnebunitor! Zgomotul surd al stadionului, contrapunctat cu imagini ale munților învăluiți în cețuri, trecerea trenurilor care ritmează acțiunea, ușile batante ale vestiarelor de ștrand deschizându-se și închizându-se simultan, melodiile Phoenix și Romanticii care încarcă imaginile cu sensuri nebănuite, zbieretele de neuitat ale plutonierului Dumitrescu în căutarea gâștelor: Ga-ga-ga! Ga-ga-ga! Una dintre cele mai puternice despre absurd și grotesc în dictatură pe care am văzut-o în cinema este secvența lui Emil Botta, dr. Paveliu, privind fix raftul barului și cerând repetat sticla cu eticheta „Cremă de mandarine. Oriental". Toate catifelările, aromele și rotunjimile de vis din aceste cuvinte: cremă, mandarine, oriental, așezate în raftul bufetului... Pescăruș de la poalele munților, peste sinistrul trăscău dulceag care ar fi făcut să vomite și un elefant...

Reprezentanții Sistemului nu sunt, la prima vedere, niște monștri. Procurorul nu ține să-i bage în pușcărie pe Vuică și pe Ripu, vrea să se termine „toată reconstituirea asta" cât mai repede, plutonierul e un imbecil agitat, alternează momentele în care face pe durul, cu cele „de suflet", „cinematografistul" e o lichea tânără care așteaptă să-și ia chenzina, trupetele – șofer, un bou buimac.... Nu vedem activiști cinici și cruzi, securiști torționari, judecători cu sentința la plic. Ce se conturează însă sumbru în spatele personajelor grotescomic-agresive rezultă din insistența cu care ele cer un singur lucru celor doi tineri: Jucați jocul! Prefaceți-vă! Intrați în realitatea asta paralelă pe care v-o aducem noi! Nu vrem să vă convingem de superioritatea orânduirii socialiste, nu ne interesează ce gândiți, nu ne interesează în general persoanele voastre, vrem doar atât: jucați jocul! Mingea de tenis inexistentă aruncată peste gard de David Hemmings în finalul lui *Blow-Up* devine la Pintilie o lovitură de pumn pe care Ripu trebuie să i-o mimeze lui Vuică. După aceea, cu toții acasă!...

Mai puțin Vuică, băiatul slab, pletos și cam țicnit care moare la Praga, la Budapesta, la Belgrad și la poalele munților Carpați. Există un moment în care filmul lui Pintilie se poate transforma într-un *film supapă,* ca *Puterea și*

Adevărul, de pildă, în care tot răul e aruncat în spinarea întunecatului regim Dej, în vreme ce epoca Ceaușescu e lumina – este momentul în care din televizorul bufetului se aude crainicul sportiv întrebând: „Cine va juca în divizia B în anul 1961?”. Acest element diegetic indică actualitatea filmului, retardată cu 9 ani față de prezentul sălii de cinema. Ieri întunericul, azi lumina...

Dar întunericul vine, copleșitor, în finalul *Reconstituirii.* Cenzura ceaușistă s-a speriat probabil, când a interzis filmul, de imaginile în care George Constantin, Procurorul, aflat în mașina de teren pe care oamenii o împing ca s-o scoată din râpă, feliază aerul din mânuțe în stânga și în dreapta, cu un vag surâs pe figură. Finalul însă, era mult mai groaznic. Mulțimea care vine de la meci se revarsă peste podeț și malul râului ca un puhoi de pitecantropi scăpați la lărgime. Figuri monstruoase, prostificate, animate de rânjete animalice, dobitoci râzăreți care-i aruncă lui Vuică, năucit de lovitura mortală la cap „De ce bei, bă? Ce-ai servit, Cotești, Odobești? Era sifonu tare? Nu mai bea, bă, că ai să mori!”. Acesta este, indubitabil, poporul român, schimonosit de comunism, transformat în propria sa caricatură sinistră.

Nu numai tovarășii cu munci de răspundere, nici noi, simplii cetățeni ai României Socialiste n-am știut să privim acest final. Așa se explică faptul că în ultimele zile ale lui decembrie ’89 credeam că „ăia”, „tovarășii”, activiștii, nomenclatura s-au dus și că vom rămâne noi între noi, oamenii, și totul va fi bine și simplu. Cât de teribil era să rămânem singuri cu noi înșine și să înțelegem ce-au făcut din noi comunismul, lașitatea, complicitatea victimă-călău, am văzut în cei douăzeci de ani trecuți de atunci.

Păcat că Lucian Pintilie n-a făcut și „Reconstituirea” Revoluției...

Copiii lui Michael

Când mai moare câte unul din generația noastră, putem fi triști, melancolici, poate ne-a fost prieten, poate l-am iubit și ne doare. Dar nu simțim cu adevărat că am putea și noi să fim duși mâine cu un microbuz negru. Asta se întâmplă doar când moare cineva ca Michael.

„Silueta fragilă și nervoasă, vocea de adolescent întârziat, chipul de negru cu trăsături de alb, efeminate și, mai ales, singurătatea absolută care îl înconjoară, oricâți i s-ar afla în preajmă, toate acestea plasate în centrul unei demonice arhitecturi mecano-electronice configurează o tulburătoare emblemă a umanității la sfârșit de mileniu. Michael nu este

un sex-simbol, Michael este vedeta-androgin. Dacă păcatul originar aparține lui Dumnezeu, nu omului, și nu constă în povestea cu mărul, ci în crearea Evei, adică a celuilalt, Michael este imaginea ființei umane de dinainte de păcatul lui Dumnezeu.” Scriam aceste rânduri în 1992, într-o corespondență din Viena, spectator abia scăpat din comunism al fenomenului planetar Michael Jackson. Eu aveam atunci 36 de ani, iar terrastarul Michael 33. Acum eu am 53, iar el e mort. Cea mai puternică imagine care mi-a năpădit mintea când fiul meu de 17 ani m-a sunat să-mi spună a fost cea a Zeului Hermafrodit din *Satyricon*-ul lui Fellini, divinitatea tutelară a tribului, un adolescent de sex incert, firav, frumos, albicios și flasc, cărat mereu cu o lectică de supușii sălbatici pentru că nu e în stare nici să meargă. Când este răpit și purtat fără acoperiș prin lumina soarelui, se usucă pur și simplu și moare.

Michael Jackson plecase de mult din lumea aceasta. El nu putea să trăiască decât într-un univers artificial, chimizat, electronizat, de uz personal. Într-o lume virtuală terorizată de organic, de viu, infantilă sexual până la pedofilie, o lume din care acum a vrut să iasă, pentru cele 50 de imposibile concerte. Și a pierit.

Spuneam după concertul de la Viena, din 1992, că Michael e o emblemă tulburătoare a umanității la sfârșit de mileniu. Dar nu știam exact ce mă tulbura. Acum, la început de mileniu, cred că știu: unul sau niciunul dintre copiii noștri va fi un geniu ca Michael, dar tot mai mulți împărtășesc cu el lumea virtuală. Tot mai mulți încremenesc într-o adolescență perpetuă, vegheată de cipuri, chipsuri și cola, se ascund în computer de lumina soarelui, joacă jocuri copilărești mult după ce le-a dat mustața, nu se maturizează sexual și afectiv, nu comunică cu alte ființe umane decât prin twitter, devin ei înșiși niște personaje CGI – Computer Generated Images. Nu întâmplător prima știre despre moartea lui Michael a apărut pe un blog. Nu întâmplător, internetul s-a congestionat până la blocare în primele ore de după. Childrenetul, copiii mai mult ai ciberspațiului decât părinților, simțeau că s-a dus unul de-al lor.

Eye contact

Nu m-am ferit niciodată să mă uit în ochii cuiva. Fie și în ochii albicioși ai unui dulău nebun care voia să mă sfâșie în timp ce îl țineam de urechi și picături fine de salivă îmi atingeau fața. Și pe ea am privit-o în ochi. Nu știu nici acum sigur ce culoare aveau. Pereții veceului erau acoperiți cu

gresie maro. Ne-am oprit în fața intrării comune. Ea avea părul negru până la irizații de albastru în sulul de lumină sticloasă de primăvară. Purta cercei mici și cearcăne ca ale mele. Ne priveam. Cred că au fost câteva secunde. Am înclinat ușor din cap și am invitat-o să intre, eram la closet, nu la restaurant.

Un veceu de iateceu (UNATC nu-mi vine să-i spun) aduce cu un embrion de labirint fără tavan. Pereții lăcașelor sunt retezați la nici 2 m înălțime. Intimitatea masculului de cinema și intimitatea femelei de teatru sunt asigurate de acest zid ciont care ar fi fost mai cinstit să nu existe. Totul funcționează ca un sistem de cavități rezonante, audiția e comparabilă cu cea a unei săli de concert.

Am pus zăvorul, am tras fermoarul șlițului și am rămas așa. De dincolo se auzea liniștea făcută din respirația ei și freamătul mărunt al hainelor pe corp. Încercam să-mi aduc chipul ei în fața ochilor; deși rupsesem contactul vizual de doar câteva zeci de secunde, era destul de greu. Nu eram în stare să dau drumul lichidului, pur și simplu nu puteam să rup liniștea vie. Și ea părea să stea ca mine, în picioare, fără să facă nimic. Apoi, într-un târziu, am auzit foșnetul fustei ridicate, fâșâitul colanților rulați, ușorul pocnet al chiloților aduși spre genunchi. Zgomotele se așezau într-o uvertură superbă, nu mai simțisem așa ceva de când ascultasem ultima dată *Requiem*-ul lui Mozart. Jetul țâșnit dinăuntrul ei a izbit apa cu un sunet plin. Brusc, mi-au apărut în minte cu claritate fața încercănată, părul negru, buzele subțiri și ferme, fără ruj. M-a năpădit convingerea că susurul cristalin era numai pentru mine. Ascultam și cu părul de pe ceafă. Era ca și cum. Era ca și cum aș fi stat cu ea sub o pătură care ne acoperea cu totul, pe o plută în mijlocul mării, de ore întregi, apăsându-i fruntea cu fruntea mea, privindu-i ochii de la un centimetru distanță, sorbindu-i răsuflarea pe care o auzeam de dincolo de perete. Un gând mi-a trecut prin plexul solar: ar mai putea intra cineva în toaletă, un el sau o ea, sfâșiind totul. N-a intrat nimeni, am rămas doar noi doi până la capăt. Hârtia igienică ruptă, năvala apei, chiloții, colanții, fusta. Mă gândeam să ies odată cu ea. Dar ea a rămas pe loc. Totul era terminat, dar a rămas pe loc, îi auzeam răsuflarea. Nu știu nici acum cât am stat așa, nemișcați, ascultându-ne, zece secunde, un minut, trei. Apoi, cu un geamăt strâns între dinți am dat drumul lichidului din vezica chinuită, jetul culca iarba dacă aș fi fost pe câmp. Se scurgea și sufletul din mine.

Am pus amândoi odată mâna pe zăvor și pe clanță. La ieșire ne-am întors la dreapta ca doi soldați în front. N-am fost în stare să ridic privirea, nu știu dacă ea m-a privit. Purta

balerini negri, ușor uzați. Pe glezna piciorului stâng avea o pată liliachie. Pielea era foarte albă, venele proeminente. Știam că mi le voi aminti și după douăzeci și cinci de ani.

27 de secunde

Am primit cadou un radio Philips. Zici Philips și ai în minte o cutiuță compactă de plastic gri, crom și cristale lichide, capabilă să prindă și Honolulu în pasajul de la Obor. Ăsta era o lădiță de lemn lustruit cântărind vreo trei kile, cu adaptor de tensiune separat, care trebuie să fi transmis în direct și versurile lui Verlaine „Les sanglots longs des violons de l'automne/ Blessent mon cœur d'une langueur monotone" lansate de BBC ca semnal al invadării Normandiei de către aliați pe 6 iunie 1944. L-am privit amuzat și încântat, îmi plac lucrurile vechi, chiar dacă nu mai sunt bune de nimic. Sau poate tocmai de asta. Stătea frumos pe biroul meu, mai ales după ce am pus pe el veverițoiul disperat din *Ice Age.* „Nu ți l-am adus de decor. Bagă-l în priză și dă-i drumul." „Merge?" Am clătinat din cap neîncrezător. Philips avea două butoane, atât: unul de pornire, unul de oprire. Nu s-a auzit decât clic când am apăsat, în rest liniște și pace, nici măcar zgomot de fond. Am zâmbit și m-am lăsat pe spate în scaun făcând gimnastică de gât. Mi se părea definitivă și relaxantă fireasca tăcere a unchiului Fil, ca a unui bătrân înțelept zen. Ce minunat ar fi ca mulți dintre cei cu care sunt silit să stau de vorbă să deschidă gura și să rămână cu ea așa fără să scoată vreun sunet, vreme de câteva minute, și pe urmă s-o închidă la loc. Cred că am tresărit ca americanii care auzeau la radio deschiderea navei-cilindru marțiene simulată de Orson Welles prin rotirea unui capac de borcan într-un vas de closet. O voce feminină zicea cum va fi vremea. După care, muzică, Vaya con Dios. „Nu prinde altceva decât Radio România Actualități." „Bine, dar de ce atât de târziu?..." Abia atunci am văzut luminița verzuie aprinsă în cerculețul de lemn de pe fruntea lui Fil. Ochiul magic.

Așteptasem să se întâmple ceva imediat, instant, în cel mult câteva secunde. Ca atunci când deschid telefonul mobil sau radioul mașinii sau televizorul sau un computer. Sau când aștept să mi se răspundă pe loc la întrebări, concis și clar. Nu vreau amânări, mă enervează pauzele, ezitările. Chiar și de la cei apropiați, de la oameni la care țin, cer uneori răspunsuri turbo în titluri de știri, în vreme ce ei tac și mă privesc îngrijorați, ca pe un Sony.

Anii lungi ai copilăriei în care stăteam în întuneric lângă o ladă mai mare și mai prăpădită deja decât Fil, ascultând

teatru radiofonic sau poveștile de la „Noapte bună, copii!”, șterși de atâta vreme scursă prin mine, veneau înapoi. L-am închis pe Fil și l-am lăsat câteva minute să se răcească. Pe urmă l-am deschis din nou și l-am cronometrat pe moșneag cu ceasul meu digital. Douăzeci și șapte de secunde. Atât îi trebuia ca să se trezească.

În fiecare dimineață când ajung la birou las storurile, sting lumina și îl deschid pe Fil. 27 de secunde mă las pe spătarul scaunului și mă uit la luminița verde. Când încep să se deslușească primele vorbe, îl închid.

Decembrie, ultimul film

Se spune că înainte de a muri îți rulează în minte toată viața ta trecută, de la prima amintire a copilăriei, până la glonțul care ți-a pătruns în cap. E ultimul film pe care îl vezi și nu poți să-l povestești nimănui. Eu nu cred.

Adică, viața cred că ți-o vezi în clipele acelea din urmă, dar nu pe cea trecută, ci pe cea viitoare. Vezi viața vieții tale netrăite, așa cum ți-a fost dată, căci Dumnezeu face toate viețile oamenilor să fie trăite până când ești înconjurat de destui nepoți ca să poți trece dincolo – oamenii sunt cei care strică proiectul.

Eu nu cred că băiatul în geacă albă, purtat de ceilalți pe deasupra asfaltului Pieței, la lumina baricadei în flăcări, cu capul în piept și adidașii din picioarele moi târșâind carosabilul, vedea atunci tomberoanele și stivele de navete cu lapte ale Bercenilor printre care luptase de atâtea ori cu Baracudele pentru stăpânirea părculețului de lângă M21 – învingând sau căzând răpus. Nici pe tatăl, nici pe mama lui nu cred că-i vedea cum strigau la el stai, stai în casă, unde te duci, ești nebun, nu te-am crescut să mi te omoare ăștia.

Eu cred că Nino, sau Relu, sau Gufi vedea atunci mașini. În locul taburilor și tancurilor, nesfârșite șuvoaie de mașini inundând orașul, din Berceni în Militari, din Balta Albă în Colentina. În Bucureștiul din viitorul lui mort sunt mai multe mașini decât oameni. Ele sunt viața. Iar oamenii, șoferii în livrea și cu cașchetă ai propriilor mașini, fie Dacia, fie Bentley, le duc unde au ele treabă, unde se întâlnesc unele cu altele, la marile adunări din parcări sau de aiurea. Multe au geamurile întunecate, ca să nu se vadă că la volan nu e nimeni.

Porcii tranșați din portbagaje și brazii de pe capotă sunt aceiași, dar acum servesc doar de camuflaj. Broboane mici de sânge ies din porii asfaltului în urma fiecărei roți, de la Piața Unirii până în Piața Romană, dar cine să le vadă?

E multă lumină în serile orașului aceluia în care băiatul Gufi, cel crescut în întunericul friguros, își va trăi moartea. Lumina e sticloasă și crudă, pătrunzând peste tot, în case, în closete, în spitale, în cimitire; desface morminte, spintecă morți, pune în valoare rănile, lacrimile, geamătul, disperarea mută. Lumina radioactivă dezbracă oamenii, de pretutindeni țâșnesc sexe dând unele peste altele, mațe care colcăie, feți care transmit în direct din pântecele mamei, guri care latră, guri care hăhăie, buze lipitori, guri care mușcă, guri care înghit.

Ochiul din gând rătăcește nebun prin magazine titanice, fără gem de prune, fără sfeclă la borcan și vin spumant, sau sunt și astea pierdute pe undeva, prin kilometrii pătrați de rafturi cu hrană moartă și otravă la plastic, carton, sticlă și tablă, minunat colorate, ca în castelele cu comori din basmele copilăriei sau ca în marea bibliotecă a cărților de citit pe nerăsuflate.

Și în filmul acesta din spatele găurii perfect rotunde, din care se prelinge o singură șuviță de sânge, băiatului Gufi îi va fi fost frică, frică de străzi, de gurile de metrou, de televizoare, de câini, de privirile piezișe ale cerșetorilor, de chipurile cu ochi seci ale inșilor care se duc deciși ca să aibă de unde veni, de păsările țipând tot mai rar. Turnuri gemene țâșnesc de peste tot în filmul final al lui Gufi aruncând în aer pământul, iarba, copacii, acoperind soarele și luna.

Se lasă zorile. Încă un decembrie peste România.

„Porcii tranşaţi din portbagaje şi brazii de pe capotă sunt aceiaşi, dar acum servesc doar de camuflaj. Broboane mici de sânge ies din porii asfaltului în urma fiecărei roţi, de la Piaţa Unirii până în Piaţa Romană, dar cine să le vadă?

E multă lumină în serile oraşului aceluia în care băiatul Gufi, cel crescut în întunericul friguros, îşi va trăi moartea. Lumina e sticloasă şi crudă, pătrunzând peste tot, în case, în closete, în spitale, în cimitire; desface morminte, spintecă morţi, pune în valoare rănile, lacrimile, geamătul, disperarea mută. Lumina radioactivă dezbracă oamenii, de pretutindeni ţâşnesc sexe dând unele peste altele, maţe care colcăie, feţi care transmit în direct din pântecele mamei, guri care latră, guri care hăhăie, buze lipitori, guri care muşcă, guri care înghit."

Cristian Tudor Popescu

Foto copertă: © Gândul

EDITURA POLIROM

www.polirom.ro

Table of Contents

Table of Contents